

9. заседание

Събота, 2 юлий 1927 година.

(Открито отъ председателя А. Ц. Цанковъ, въ 15 ч. 55 м.)

Председателътъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието сж отсъствуваха следнитъ народни представители: Мито Аврамовъ, Петъръ Анастасовъ, Драгомиръ Апостоловъ, Христо Баралиевъ, Рангелъ Барбанакковъ, Милко Бечевъ, Димитъръ Богдановъ, Стефанъ Бояджиевъ, Илия Бояджийски, Никола Бурмовъ, Димитъръ Бъровъ, Ради Василевъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, Димитъръ Гайдаджиевъ, Панайотъ Данчевъ, Владимиръ Димитровъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Георги Енчевъ, Трифонъ Ерменковъ, Борисъ Ецовъ, д-ръ Димо Желъзовъ, Славчо Ивановъ, Димитъръ Икономовъ, Георги Казанаклиевъ, Левъ Кацковъ, Иванъ Кирпиковъ, Величко Кознички, Гето Кръстевъ, Кънчо Кънчевъ, Иванъ Лѣкарски, Добри Даневъ Манасиевъ, Димитъръ Мангърговъ, Калоянъ Маноловъ, д-ръ Кънчо Милановъ, Петъръ Миновъ, Иванъ Михайловъ, Янаки Молловъ, Никола Мушановъ, Радко Начевъ, Александъръ Неновъ, Георги Нешковъ, Иванъ х. Николовъ, Коста Николовъ, Георги Петровъ Панайотовъ, Петъръ Панайотовъ, Петко Петковъ, Иванъ Петровъ, Георги Пъчевъ, Петко Разсукановъ, Григоръ Реджовъ, Стефанъ Рязковъ, Нандо Сидовъ, Димитъръ Стефановъ, Христо Стояновъ, Андрей Тодоровъ, Константинъ Томовъ, Желю Тончевъ, Борисъ Христовъ, Иванъ Христовъ, Кирко Цвѣтковъ Христовъ, Цвѣтко Цвѣтковъ, Антонъ Ченгелиевъ и Димитъръ Яневъ)

Има да направя следнитъ съобщения.

Разрешенъ е отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Петъръ Тодоровъ — 3 дни;
На г. Добри Даневъ — 2 дни;
На г. Тодоръ Г. Влайковъ — 1 день;
На г. Петко Петковъ — 3 дни;
На г. Коста Николовъ — 1 день;
На г. Георги П. Енчевъ — 1 день;
На г. Петъръ Панайотовъ — 12 дни;
На г. Желю Иванъ Тончевъ — 10 дни;
На г. Мехмедалией Герай — 4 дни;
На г. Мехмедъ Салиевъ — 2 дни;
На г. Трифонъ Ерменковъ — 2 дни;
На г. Димитъръ Мангърговъ — 1 день;
На г. Рангелъ Барбанакковъ — 5 дни;
На г. Андонъ Ченгелиевъ — 1 день;
На г. Николай Савовъ — 1 день;
На г. Вълчо Даскаловъ — 1 день, и
На г. Стефанъ Г. Стефановъ — 10 дни.

Постъпили сж отъ Министерството на желѣзницитъ, пощитъ и телеграфитъ:

Първо, законопроектъ за даване премии на държавнитъ служители отъ строителния отдѣлъ при Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата. (Вж. прил. Т. I, № 7)

Второ, предложение за одобрение X-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 2 май 1927 г., протоколъ № 27. (Вж. прил. Т. I, № 8)

Ще ви се раздадатъ.

Минаваме къмъ дневния редъ.

Първата точка отъ дневния редъ е продължение разискванията по отговора на тронното слово.

Има думата народниятъ представителъ г. Димо Кьорчевъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Дебатитъ по отговора на тронното слово се развиватъ въ една ширина, която позволява въ тия два часа, съ които разполага ораторътъ, да се каже всичко, каквото може да се каже. Азъ нѣма да злоупотрѣбявамъ съ това толкова много време, за да кажа онова, което смѣ-

тамъ, че трѣбва да се каже върху политиката на правителството, защото много отъ въпроситъ сж ясни и повторенията ставатъ скучни. Дълженъ съмъ да констатирамъ като опозиционеръ, че ние, опозиционнитъ народни представители, се сблъскваме съ едно ново болшинство на XXII-то обикновено Народно събрание, което по съставъ се отличава напълно отъ болшинството на XXI-то обикновено Народно събрание. Ние тукъ виждаме нови, млади, енергични хора, съ точна ориентировка, съ наклонност къмъ категорични решения, хора, които представляватъ една нова генерация и които ще искатъ да държатъ здраво въ ржката си парламентарния контролъ. Това мене ме радва. Защото политическото положение на България и значението на нашето Народно събрание сж такива, че България трѣбва да бжде оценявана чрезъ това Народно събрание, чрезъ болшинствата, отъ които изхождатъ правителствата, и чрезъ идентъ на тия болшинства. Ако бѣше продълженъ мандатътъ на XXI-то Народно събрание, азъ съмъ убеденъ, че тогавашното болшинство сжщо щѣше да дава подкрепа на правителството. Сегашното болшинство сжщо ще продължава да дава подкрепа на правителството, което то счита, че отговаря на неговитъ идеи и на неговитъ разбириания. Но тази дълбока промѣна въ състава на дветъ болшинства говори за една еволюция въ живота на Демократическия съговоръ като партия, която еволюция не трѣбва да заминемъ, безъ да ѝ дадемъ една оценка.

Изборитъ, отъ които дойде това болшинство, както и цѣлото Народно събрание, се преценяватъ въ текста на тронната речъ като избори, въ които народътъ е взелъ живо участие, и като избори свободни. Това е мнението на правителството и на правителственото болшинство. Между това, оратори отъ самото това болшинство констатираха, че ако има насилия, ако има административни произволи, тия нѣща не трѣбва да се припишатъ като недостатъкъ на самото правителство, а трѣбва да се взематъ като недостатъкъ на нашитъ политически нрави. За пръвъ пътъ въ Народно събрание азъ чухъ, както снощи отъ г. Ради Василевъ, така и отъ г. Кемилевъ, така и отъ други оратори, че можемъ да прехвърлимъ отговорноститъ въ политиката било на особеноститъ на епохата, било на особеноститъ на ржжима, било на особености въ степенъта на нашето културно развитие. Това би било една оценка академическа, историческа; политическитъ хора не бива така да правятъ оценки. Отъ известна срѣда на самото болшинство се признава, че е имало натискъ, но че този натискъ не е една система на правителството; отъ другата страна, отъ опозицията, се твърди, че изборитъ сж били крайно жестоко произведени, като сж употребени безконечни насилия и тероръ. Азъ считамъ, че нито едната страна е права, нито другата. Азъ твърдя, доколкото имамъ наблюдения въ тази област, че правителството не упражни никакво систематическо проявяване отъ своя страна на административни мърки, които да суспендиратъ всички граждански свободи въ изборитъ. Имаше околии, които бѣха съвсемъ свободни, имаше околии, които бѣха съвсемъ несвободни. И, както каза г. Малиновъ, това зависѣше не отъ начина, по който правителството дирижираше изборитъ, а защото правителството не пожела да има амбицията да бжде арбитъръ надъ всички околии и да направлява изборитъ съобразно законитъ.

Не може, г. г. народни представители, върху единъ такъвъ голѣмъ фактъ, какъвто сж изборитъ, произведени на 29 май, да има толкова дълбоко противоречачи си оценки: единъ да казва, че изборитъ станаха при най-голѣмъ тероръ, а другъ да казва — при най-голѣма свобода.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Вие, г. Кьорчевъ, отъ колко години сте въ Парламента? Не сте ли слушали и другъ път такива противоречия?

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Азъ считамъ, че подобни противоречиви оценки сѣ плодъ на увлѣчение.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Ха така, продължавайте сега!

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Напр., въ Кюстендилската околия, въ която азъ бѣхъ, нѣмаше тероръ, но въ Орханйиската — имаше.

Н. Пждаревъ (д. сг): Но тамъ не сте били.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Ще Ви каже г. Ляпчевъ правилъ ли съмъ му интервенция. — Това не заслѣга престижа на правителството, доколкото желае чрезъ една система да произведе изборитѣ, а доколкото то абдикира да наложи еднаквостъ въ административнитѣ мѣрки, които трѣбваше да обезпечатъ свободата на изборитѣ.

Но, г. г. народни представители, това мое разбиране за начина, по който у насъ ставатъ изборитѣ, не е отсега. Ако чрезъ натискъ административенъ, чрезъ машинации и хитрини правителството е взело 15 мандата повече — ако нѣмаше такива машинации, то пакъ щѣше да си има болшинство. Правителственото болшинство, многобройнитѣ правителствени депутати тукъ не сѣ резултатъ на тероръ; тѣ сѣ резултатъ на властта. И затуй азъ казвахъ и въ миналото Народно събрание: откакъ България съществува като свободна страна, тя бѣше длѣжна едновременно да урежда своята държава и да устройва своя Парламентъ. И тоя, който бѣше призванъ да прави избори, намираще широката подкрепа на народа само заради туй, защото носѣше авторитета на властта. Но гдулавъ ли е нашятъ народъ, некултуренъ ли е той, не зрѣлъ ли е политически, като е давалъ толкова години наредъ довѣрието си на властта?

Т. Кожухаровъ (д. сг): Въ 1913 г. народътъ не даде довѣрието си на властта.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): При пропорцията, която имаме тогава, никой не можеше да вземе повече мандати. И вие при пропорцията ще бждете също въ малцинство, защото при нея се дѣли общото число на гласовѣтъ въ окръга на числото на избираниитѣ отъ окръга депутати плюсъ 1, за да се добие изборниятъ дѣлителъ. Въ миналата Камара, при разискването по коректива, говорихме по това. Азъ говоря сега за друго: че властта печели изборитѣ, че една грамадна частъ отъ нашия народъ дава гласа си за оня, който представлява власть — не защото може да бжде тероризиранъ, не защото може да бжде административно мачканъ, но защото нашиятъ народъ, нашето село, нашиятъ избирателъ живѣе още съ идеята, съ надеждата държавата да интервенира, да се вмѣсва, да удовлетворива неговитѣ нужди. Въ никоя наша област, културна, стопанска, не е възможно да се направи нѣщо, безъ да се чака намѣсата на държавата. Мостовѣтъ по селата, шосетата, училищата, всичко онова, което е белегъ на напредкъ и култура е станало съ интервенцията на държавата. И когато ходятъ агитаторитѣ да обещаваатъ, тѣ знаятъ, че тия обещания хващатъ мѣсто, защото народътъ чака отъ държавата. Това е нещастното въ развитието на нашата държава, на нашия народъ: че ние трѣбваше едновременно да правимъ държава и да устройваме държавни институти, каквото е Народното събрание, какъвто е нашиятъ Парламентъ.

И днесъ, при кризата, въ която живѣемъ, при стѣсненята, които изпитватъ всички слоеве на нашия народъ, надеждата, че държавата ще интервенира, е по-голяма, отколкото когато и да било другъ път. И всичко това, което е неполитично въ нашия животъ, което е равнодушно въ политическии борби — а то е твърде голѣма частъ — то дава гласа си за правителството.

Какво е заключението отъ тия наблюдения? Заключение е, че Демократическиятъ сговоръ нѣма право да поддържа тезата, която поддържаше често: „Какво ще стане, ако ние не управляваме — Кой ще ни замѣсти?“ Ще ви замѣсти властта, г-да, новата власть! И тая нова власть ще има толкова авторитетъ, колкото имате и вие. Този въпросъ не бива да се поставя. Тоя въпросъ ако го изучимъ, ако го разберемъ политически, ще видите, че е празенъ.

Въпрѣки това, азъ съмъ длѣженъ тукъ, като опозиционеръ да заявя предъ почитаемото Народно събрание, че ние длѣжимъ защита на всички онѣзи български граждани, които пострадаха презъ тия избори. Трѣбва да се опомнимъ и да бждемъ много внимателни къмъ малкитѣ и голѣми жертви, които се даватъ въ тия борби, защото азъ знамъ, че въ тия борби страдатъ най-активнитѣ, най-дейтелнитѣ, най-честолюбивитѣ, най-гордитѣ. Ние трѣбва да държимъ смѣтка за тия хора, независимо къмъ кой лагеръ принадлежатъ, защото тѣ представляватъ енергията и гордостята на нашата раса и ние не трѣбва да ги мачкаме, не трѣбва да ги смазваме, за да живѣемъ съ мисълта, че само равнодушнитѣ, спокойнитѣ и онѣзи, за които е безразлично какво е управленieto въ страната, могатъ да иматъ спокойствие и миръ. На тѣзи хора ние длѣжимъ една защита. Тая защита трѣбва да бжде обща. Азъ не я прави отъ името на партията, отъ името на която излизамъ да говоря, а я прави отъ името на закона, защото за мене правата на единъ гражданинъ сѣ права на цѣлъ народъ.

Г. г. народни представители! Въ дебатитѣ, които се развиха тукъ, се повдигна въпросъ за 9 юний. Тая тема сме я разисквали много пъти. Начинътъ, по който се разисква сега, отблъзва едно повтаряне на онова, което е говорено, на онова, което е писано. Позволете и на мене да кажа нѣколко думи върху тая дата, върху значението на тоя полвѣгъ и то като се помисли да дамъ една оценка, която може-би да се различава отъ тѣзи, които се дадоха досега.

За мене дѣлото на 9 юний остава незавършено. Рако е да се теглятъ заключенія какъвто е този подвѣгъ, усмѣтъ ли е той или не, защото техническата смѣна на режима на земледѣлицѣтъ не значи 9 юний. 9 юний за насъ бѣше едно ново начало въ българския животъ, едно начало политическо, една смѣна на системитѣ, ако искате, и на генерациитѣ въ управленieto, но 9 юний не завърши своето дѣло.

Какъ се породи 9 юний? Той се породи, следъ като партиятъ бѣха сгъзани, следъ като блокътъ бѣше смазанъ политически, следъ като партийно бѣше битъ. Между това, ние виждаме, че известни лица отъ срѣдитѣ, които сѣ приятели на 9 юний, считатъ, че 9-юнското събитие не е нищо друго, освенъ възкръсане на Блока. Завчера азъ чувахъ ония дейци, които сѣ пострадали въ септемврийскитѣ събития, да говорятъ тукъ още съ душата на блокари, да се оплакватъ и да протестиратъ. Азъ, обаче, бихъ желалъ да ги чуя като хора, които сѣ привързани къмъ дѣлото на 9 юний, но които схващатъ 9 юний като едно дѣло на възобновление, на издигане една нова България. Такива не ги видѣхъ.

Г. г. народни представители! Следъ септемврийскитѣ събития, вие знаете, че блоквитѣ водачи бѣха затвогени, че следъ това митинги не станаха, че печатътъ бѣше ограниченъ, че започна създаване на единъ новъ държавенъ съдѣ и че възможността за свободенъ партненъ политически животъ бѣше изчезнала. Породи се тогава идеята за една национална концентрация, която да може да смѣни режима на земледѣлицѣтъ и да създаде едно ново начало въ нашия политически животъ. До 9 юний партиятъ на блока бѣха се свършено — подчертавамъ тази дума — отказали да живѣятъ, съ надеждата, че могатъ да иматъ успѣхъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Много се лъжете.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): В. „Миръ“ молѣше за милость.

Н. Пждаревъ (д. сг): А в. „Прѣпорецъ“ водѣше борба.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): В. „Прѣпорецъ“ водѣше борба, но тази борба нѣмаше никакво обществено значение, както и сега в. „Прѣпорецъ“, за нещастие, макаръ и много добре списванъ, не е отъ тия вестници, които играятъ роля на голѣмъ общественъ органъ. Може тази преса, която водѣше борба, да я водѣше геройски, но тя не се отражаваше долу въ обществото. Имаше една абдикация. И онѣзи, съ малки изключения, водачи, които бѣха емигрирали въ странство, и тѣзи, които бѣха тукъ, бѣха поставени въ положение повечето да търсятъ възможность да се приспособятъ къмъ единъ лошъ режимъ, отколкото да живѣятъ съ надеждата, че ще го съборятъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Това не е вѣрно. Лъжете се.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): При тѣзи условия се зароди 9 юний, при тѣзи условия стана смѣната на земледѣлския режимъ.

Аз пакъ повтарямъ, че дѣлото на 9 юний, както бѣше замислено и както дойде, не можѣ да продължи и не можѣ да се развие. Но този процесъ още не е завършенъ. И азъ апелирамъ къмъ болшинството, къмъ Демократическия сговоръ да не забравя тия думи. Защото, даже да желаете да бъдете най-коректни помежду си, даже да желаете да живѣете въ най-пълна сговорчивостъ, даже да желаете да си наложите най-строга дисциплина, конфликтитѣ между идеитѣ на 9 юний и идеитѣ на блока ще продължаватъ въ вашата срѣда и ще трѣбва да намѣрятъ своя изходъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Не съществува такъвъ въпросъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Изходътъ е намѣренъ въ лицето на днешното правителство.

Д. Къорчевъ (нац. л): Азъ не казвамъ, г. г. народни представители, че нѣма да намѣрите изходъ или че не сте въ състояние да го намѣрите. Азъ искамъ да дамъ една политическа оценка на онова, което обикновено се таксува въ вашитѣ срѣди като племенна вражда, да ви посоча, че това е единъ процесъ малко по-другъ, отколкото може да се смѣта като процесъ на вражди, на котерийностъ, на недостатъчно разбиране задачитѣ, които предстоятъ на правителството. И затова, когато искате да се хвалите съ 9 юний, вие бързате. Недейте бърка смѣната на кабинета на земеделцитѣ съ идеитѣ на 9 юний. Идеитѣ вие не постигнахте. Онѣзи водачи на 9 юний, които искаха да прокаратъ тази политика на възраждающа се нова България, не можаха да успѣятъ. Какъ ще успѣятъ въ бъдеще, това не е моя задача и азъ не мога тукъ да я разисквамъ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Това е малко интригантско.

Т. Кънчевъ (д. сг): Грижете се за вашата партия — ние за нашата ще се погрижимъ.

Д. Къорчевъ (нац. л): Азъ не правя интриги, защото се спирамъ на факти. Ако поискамъ по-нататъкъ да оценя политическото положение, въ което се намира партията Демократически сговоръ, вие бихте ме обвинили, че правя интриги. Азъ знамъ факти отъ такова естество, но считамъ, че тѣхното изнасяне е дребнавостъ и затова не желая да се занимавамъ съ тѣхъ. Но въ моята душа лежи убеждението, че една нова България се бори съ една стара България и че начало на тази борба е 9 юний. Колкото вие искате да провъзгласявате солидарността между онова, което е било, и това, което е днесъ, въ тази солидарностъ трѣбва да има преимущество и господство идеята на 9 юний — идеята за национална концентрация, идеята, ако щете, и за лицата, защото и живитѣ хора иматъ своето значение въ политиката. Азъ съвършено искрено правя тия размисления предъ васъ, безъ да желая да правя нѣкакви интриги, безъ да желая да се бъркамъ въ вашия вътрешенъ партиенъ животъ. На г. Теодоси Кънчевъ, който ме пресича, азъ ще кажа: вие гледайте да уредите вашата партия, а ние уреждаме нашата въ този духъ, въ който ви говоря.

Т. Кънчевъ (д. сг): Скъсайте съ старото.

Д. Къорчевъ (нац. л): Тази мисль е много важна. Вие ще се спрете върху нея. Вие ще имате случай въ заседанията на вашата парламентарна група да разисквате по тѣзи въпроси. И когато тѣ станатъ здрави, ясни, бистри, достъпни за всѣки единъ, вие ще вземете вашитѣ решения. Когато азъ казахъ, че съмъ радостенъ, че се срѣщамъ тукъ съ една нова генерация отъ нови хора, народни представители, които пълнятъ редоветѣ на болшинството, азъ не го казахъ, защото не желая съ тѣзи хора да водя борба: гѣмко съ тѣхъ, съ тѣзи нови хора, е достойно за единъ опозиционеръ да води тая борба, убеденъ, че тѣ ще бъдять отървани отъ котерийността на миналото и ще бъдять по-вредани на една голѣма национална идея, каквато ние разбираме, къмъ каквато ние се стремимъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Демокрацията си е млада, безъ огледъ на лицата, които я представляватъ и водять.

Д. Къорчевъ (нац. л): Това можете да го напишете въ нѣкой вестникъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Това го вършимъ ние.

П. Палиевъ (д. сг): Въпросътъ не е само за смѣна на лекари; въпросътъ е за смѣна на идеи. Въ вашата партия най-малко е ставало революция. (Глъчка)

Председателътъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Д. Къорчевъ (нац. л): Минавамъ този въпросъ.

Когато ще трѣбва да дадемъ една пълна оценка на изборитѣ, отъ които излѣзе това Народно събрание, очевидно е, че ще трѣбва да се спремъ на групитѣ, които се състезаваха. Опозиционнитѣ коалиции, както и правителствената коалиция станаха при едни условия — това го подчертавамъ — не да се премѣрятъ силитѣ, а да се обезпечатъ резултати отъ тая изборна борба. Вие помните, че въ края на последната сесия на XXI-то обикновено Народно събрание правителството се сети да внесе едно предложение — макаръ направено по частенъ редъ, но то бѣше подкрепено отъ г. Ляпчевъ — за корективъ въ изборната система на покойния Стамболийски. За този корективъ — вие знаете въ що се състоеше той — ние гласувахме, гласуваха широкитѣ социалисти, гласуваха частъ отъ радикалитѣ, не гласуваха частъ отъ болшинството, не гласуваха и частъ отъ опозицията. Пропадането на това предложение азъ считамъ, че е една историческа грѣшка.

С. Савовъ (д. сг): Тя се изправи.

Д. Къорчевъ (нац. л): Ние предупреждавахме, че тази историческа грѣшка може да настѣпи. Но правителството не направи отъ това кабинетенъ въпросъ, остави свободна на народнитѣ представители и на групитѣ да мислятъ и да решаватъ, както искатъ, и съ 15 гласа това предложение пропадна.

Г. Василевъ (д. сг): Само съ 10 гласа, които бѣха противъ.

Д. Къорчевъ (нац. л): Така. Съ 15 ли казахъ?

Г. Василевъ (д. сг): Да. — 10 гласа стигаха.

Д. Къорчевъ (нац. л): Да, 10 гласа стигаха. — Но пропадна това предложение. Вината за това е на г. Андрей Ляпчевъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Обязателно!

Д. Къорчевъ (нац. л): Разбира се.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Продължавай сега!

Нѣкой отъ сговориститѣ: Затуй е тамъ. (Сочи министерската маса)

Д. Къорчевъ (нац. л): Той затуй е тамъ и ще я носи вината за това. Но г. Ляпчевъ защити като мене тоя корективъ и съжаляваше като насъ, че препадна.

С. Мошановъ (д. сг): И каза, че ще има нѣкой да съжаляватъ.

Д. Къорчевъ (нац. л): Най-напредъ ще съжалявате вие.

Г. г. народни представители! Когато казахъ, че у насъ властта дава болшинство въ изборитѣ, че машинциитѣ, изборнитѣ насилня съ много малкъ плюсъ и че въ градоветѣ особено има единъ партиенъ стабилизитѣ, който е нарушилъ отъ много дълги години, азъ съ това искахъ да посоча, че не е възможно да се образува една коалиция опозиционна, която да вземе болшинството въ изборитѣ. Това си остава мое убеждение. И, най-после, ако цѣлата опозиция би се съгласила, общо въ единъ блѣкъ да прави изборитѣ, за да свали правителството, ние нѣмаме парламентаренъ режимъ — това е революция. Такава комбинация е невъзможна. За нуждитѣ само на едни избори единъ общъ, пълненъ, озлобенъ, яростенъ блокъ на опозицията срещу правителството — това не би било нито политично, нито тактично.

Т. Кънчевъ (д. сг): Какво би казалъ г. Малиновъ за тая ваша идея?

А. Малиновъ (д): Азъ си казахъ думата — да я повтарямъ, г. Теодоси Кънчевъ, не смѣтамъ за нужно. Моята дума е дума казана публично. Какво искате Вие отъ мене?

Д. Кьорчевъ (нац. л): По никой начинъ не може да има...

А. Малиновъ (д): Това нѣма да бѣде революция; това е разногласие между единъ политикъ и другъ. Нима изборната борба е борба революционна?

Д. Кьорчевъ (нац. л): Нѣма никакво противоречие между това, което каза г. Малиновъ, и това, което твърдя азъ, защото г. Малиновъ не е искалъ да обединява цѣлата опозиция. Г. Малиновъ бѣше моленъ — нека съ негово съгласие да кажа това тукъ — да бѣде начело на цѣлата опозиция, но като държавникъ той отказа.

Г. Марковъ (з. в): И резултатитѣ щѣха да бѣдять други.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Вие трѣбваше да оцените този отказъ на г. Малинова. (Рѣжкоплѣскания отъ демократитѣ) Той може да ви каже това и сега.

А. Малиновъ (д): И отъ мене зависѣше много.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Недейте мисли, че той мислѣше за мандатитѣ.

А. Малиновъ (д): Азъ не съмъ се оплаквалъ никога, за нищо — ни за изгезания, ни за Търново. Азъ обичамъ да мълча и да не разкривамъ работи, които знамъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Ние можехме да застанемъ начело на опозицията. Това ще ви покажатъ разкритията по преговоритѣ, по политическия компромиси на цѣлата опозиция.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Какъ разбирате „на цѣлата опозиция“?

Отъ сговориститѣ: А-а-а! (Оживление)

Д. Кьорчевъ (нац. л): Но щомъ като, г. г. народни представители, не можа да стане тази коалиция пълна, абсолютна, което щѣше да сочи на липсата на всѣкаква политическа ориентировка, коалициитѣ, които станаха, азъ ги считамъ за съвършено естествени.

Коалицията, наречена „железенъ блокъ“, стана, първо, защото групата на Георги Марковъ нѣмаше цѣтъ, защото занаятчийтѣ й обещаха цѣтъ, а широкитѣ социалисти й обещаха изборна техника и агитатори, срещу мандати. (Възражения отъ сговориститѣ) Тя нѣмаше други политически съображения. Защо викаете бе, г-да? Това е моята преценка за тая коалиция. Когато широкитѣ социалисти, уважаеми г. г. народни представители, въ окръжнитѣ избори действуваха сами, г. Григоръ Чешмеджиевъ писа, като видѣ резултатитѣ за своята партия: „Реакция отъ горе, тъмни маси отъ долу“. (Смѣхъ и рѣжкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Не е истина.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Когато сега въ коалиция видѣ резултатитѣ отъ изборитѣ, писа: „Реакция отъ горе, просрѣдени маси отъ долу“. (Смѣхъ и рѣжкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Добре измислено, но не е истина.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Обаче широкитѣ социалисти като партия бѣха прави да направятъ тая коалиция, следъ като гласуваха за коректива. Никой нѣма право да имъ хвърли камъкъ, следъ като тѣ гласуваха за коректива, който обезпечаваше на тѣхната партия толкова мандати, колкото тѣ заслужаватъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Четири.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Може да сж четири, може да сж петъ, но тѣ щѣха да бѣдять въ Камарата съ коректива. Инакъ тѣ отидоха и потърсиха своето мѣсто. Коалициитѣ станаха по този естественъ пѣтъ. Сега ние слушаме тукъ да се прави голъма екскурзия върху политическия пѣтица, по които се движи Земледѣлскиятъ съюзъ и тенденциитѣ, които проявява, както каза г. Харизановъ, следъ като направи тази коалиция. Нѣма никакви тенденции, нѣма никакви нови пѣтица, съюзътъ си е такъвъ, какъвто

е, и комбинацията бѣше за взаимна помощ. Тя е една изборна кооперация, отколкото единъ политически блокъ.

П. Палиевъ (д. сг): Безъ идея.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Съ смѣтка.

Министъръ Ц. Бобошевски: Келепиръ.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Г. г. народни представители! Коалицията, наречена железна, нѣмаше да се яви въ този видъ, ако вие не направѣхте грѣшката съ неприемането на коректива. Азъ зная тукъ народни представители, които виждамъ и сега, зная и министри, като г. Бобошевски, които съ гордостъ заявиха: „Противъ тоя корективъ съмъ“. За мене още липсватъ правилни политически обяснения на факта, че политически хора се противопоставиха на коректива, който предложи тогава г. Ляпчевъ.

К. Пастуховъ (с. д): Да нѣма опозиция — ясно е.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Така че съставътъ на днешната Камара има причинитѣ си въ последнитѣ решения на миналата Камара и въ неспособността на тая минала Камара да даде много по-рано една изборна система, която обезпечаваше мѣсто въ Камарата на политическия партии. Недейте повтаря тая грѣшка въ ХХII-то Народно събрание, но отсега замислете какво ще правите, за да бѣде този въпросъ отъ рано решенъ.

За нашата коалиция азъ не искамъ да ви говоря, затуй защото всѣка циганка хвали циганчето си. Би трѣбвало за нея да говоря онова, което азъ чувствувамъ, че е добро, че е полезно — че съ тая коалиция се поставиха наченки за едно политическо групиране, което трѣбва еднажъ зави-наги да се разбере и да бѣде усвоено отъ всички, за да престане тази мания за хомогенни кабинети, за хомогенни управления, тази надежда, че всѣки самъ може да управлява.

Г. г. народни представители! Оловната коалиция — пакъ се връщамъ на нея — я нарекоха и трудовъ блокъ, я нарекоха една комбинация на трудящитѣ се, макаръ че има друга група, Работническата партия, която казва, че представлява трудящитѣ се. Азъ искамъ да се спра на този фактъ. Когато се образува една политическа комбинация отъ партии съ знаме, че тѣ представляватъ трудящитѣ се, искамъ да разбера какво значи този лозунгъ. Тѣ представляватъ хората на труда ли въ България? Въ България нѣма хора, които да не се трудятъ. Очевидно, не е това значението на този лозунгъ. Азъ мисля, че тѣ представляватъ идеята за защита на труда. Но защитата на труда срещу кого се противопоставя? Срамъ ме е да употребя вече понятието „капиталъ“ въ България. Азъ се срамувамъ отъ това нѣщо. Защитата на труда по никакъвъ начинъ не може да се противопостави въ днешния моментъ, въ тая криза, която изживѣваме, срещу нѣкакво могѣщество на българския капиталъ. Това, очевидно, е реминисценция, остатъци отъ фразеология, остатъци отъ минали разбирания, едно пропускане да се види какъ животътъ е миналъ покрай насъ презъ последнитѣ години и какъ съдбата ни е отредила постепенно и постепенно да обединяваме. Идеята за защита на труда въ България е една обединяваща национална идея. Тя е толкова присѣща на г. Ляпчева, колкото и на г. Малинова, колкото и на всички групи. Каква друга трудова партия и какви други трудови комбинации можете да направите съ съдържание, съ политически смисълъ, съ програма, съ яснота? Не е ли жалко следъ толкова богати политически опити да не сме въ състояние да мислимъ съобразно тѣзи натрупани опити въ нашия умъ и въ нашата душа? Докога трѣбва да дразнимъ и да предизвикваме всички положителни страни на нашия разумъ? Докога? Азъ протестирамъ, че въ България може единъ такъвъ лозунгъ да обединява партии, ако задъ този лозунгъ не стоятъ остатъци отъ вражда, отъ ненавистъ — онѣзи порочни наклонности, които унищожаватъ народитѣ и тѣхнитѣ цивилизации, когато се проявятъ въ отъстътелностъ и въ борби безъ смисълъ и безъ предметъ. Срещу трудовитѣ партии се противопоставятъ буржоазнитѣ. И това е остатъкътъ отъ миналото. Г. г. народни представители! Когато се усвоява тая терминология и тия срѣдства за агитация, незабелязано си пакостятъ онѣзи, които си служатъ съ тѣхъ, защото тѣ не могатъ да бѣдять господари на едно движение, когато го предизвикватъ по този начинъ. Въ Русия напр. идеята за защита на труда е държавно на-

чало, диктатурата на пролетарията е лозунг държавен, но азъ ви заявявамъ, че никоя велика сила, никой противникъ на Съветитѣ, никой голѣмъ врагъ на комуниститѣ не е извършилъ толкова много противъ тѣхъ и противъ тѣхния режимъ, колкото лозунгътъ „диктатура на пролетарията“. Диктатурата на пролетарията изолира Русия отъ свѣта, а не нѣкаква си европейска коалиция. Тая фраза е безъ съдържание. Даже въ Марксъ, въ голѣми теоретици на социализма, никѣде тази фраза не се употрѣбява; нѣма я въ тѣхнитѣ учения и въ тѣхнитѣ книги.

К. Кънчевъ (д. сг): Въ комунистическия манифестъ я има.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Нѣма я въ манифеста, забравилъ си. Никѣде я нѣма: ни въ комунистическия манифестъ, ни никѣде. Това го знаа отъ самия Кауцки, когато спорѣ съ Троцки. Това е установено въ социалистическата полемика. Тая „диктатура на пролетарията“ изолира Русия. Сресу тая диктатура, срещу идеята въобще за диктатури, трудо или буржоазни, ние трѣбва да намѣримъ едно спасително начало, и пакъ да го наречемъ диктатура — диктатура на българската конституция. Диктатурата на конституцията спасява днесъ Германия съ нейнитѣ дълбоки класови противоречия. Диктатурата на конституцията спасява Франция, въпрѣки много развититѣ у нея комунизъмъ и други крайни течения. Диктатурата на закона и на конституцията спасява Англия. Тази диктатура трѣбва да усвоимъ и за нея трѣбватъ здрави рѣше.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че нѣма нужда отъ толкова сериозна критика на едни предизборни лозунги, които се пишатъ както се свари и дето се свари. Въ предизборната борба на оловената коалиция нѣмаше една система. Идеологията, която ѝ даваше Широкосоциалистическата партия, бѣше повече една тактическа работа за самата партия; тя не бѣше единъ пѣтъ програменъ, единъ пѣтъ, който е санкциониранъ отъ нейнитѣ конгреси, единъ пѣтъ, който партията е набеязвала по единъ безспоренъ и по единъ ясенъ начинъ. Трѣбва, прочее, да сграницимъ отъ всичко това, което въ нашия вътрешенъ животъ и въ нашитѣ вътрешни борби засѣга крайноститѣ на социализма, засѣга болшевишката тактика, засѣга болшевиизма. И като го казвамъ това, не го правя, защото мисля, че у насъ има опасностъ отъ болшевиизъмъ, но защото, колчемъ пѣтъ се повдигне въ България този въпросъ, засѣга се една международна проблема. Болшевиизъмътъ не е вътрешенъ нашъ въпросъ, той е единъ международенъ въпросъ, едѣа международна проблема и политическия водачи, когато пишатъ и мислятъ върху него, трѣбва да се справятъ съ този фактъ.

Въ началото на миналия месецъ юний, или пѣкъ въ края на м. май, председателятъ на американскитѣ щати Кулиджъ държа една речъ въ Арлингтонъ, едно градче, където има гробища за паднали солдати, и каза: „Ние ще бждемъ принудени да направимъ едно измѣнение на конституцията, което да ограничи правото на личната свобода, за да не се злоупотребува съ това право“. И този възгласъ председателятъ на Щатитѣ не насочва срещу Русия, а срещу председателя на комисията по външнитѣ работи, сенатора Бора, който иска признаване на Съветитѣ отъ Америка. Тамъ се борятъ капитализъмътъ за своитѣ печалби и единъ мирогледъ политически, американски, по какъвъ начинъ може да се запази тѣхната култура отъ израждане. Сжщиятъ Кулиджъ казва: „Този въпросъ ще го поставимъ като правствена и политическа международна проблема за обмисляне стъ цѣлия свѣтъ“.

Г. г. народни представители! Вие знаете, че въ Америка не е изчезналъ вкусътъ къмъ поставяне на обсъждане отъ цѣлия свѣтъ голѣми нравствени проблеми, които интересуватъ човѣчеството. Тамъ нито е престаналъ уйлсонизъмътъ съ неговитѣ пожелания свѣтътъ да живѣе въ миръ, зародитѣ да се самоопредѣлятъ, да изчезнатъ поводитѣ за нови конфликти, нито е престанало желанието въ тая държава, богата и силна, да прощава дългове, да намалява дългове отъ войната въ името на мира и да взема подъ своя защита малки и голѣми държави, обременени отъ тежеститѣ на войната. Когато тамъ се повдигатъ тия въпроси и се отразяватъ съ такава голѣма сила въ цѣлия свѣтъ, ние трѣбва да държимъ смѣтка за това. И затуй азъ казахъ, че има едно ненадминато лекомислие у насъ: вътрешнитѣ политически въпроси и специално болшевиизъмътъ да се разглеждатъ по единъ лекомисленъ начинъ. Забележете добре, че България е таксувана като страна, която стои на първо

мѣсто въ цѣлия свѣтъ по проявата, по партийната принадлежностъ на нейнитѣ избиратели къмъ комунистическата идея, т. е. процентно въ България има най-много комунисти, готови да следватъ една комунистическа тактика. Това е преценката за България и азъ считамъ, че всѣко едно намисане даже съ голи фрази въ тая областъ ще крепи режими като този на Демократическия сговоръ, ще създава други коалиции, ще отнема възможността на България спокойно да се развива. Г. Ляпчевъ и приятелитѣ му винаги ще бждатъ спокойни, щомъ като въ България може да се повдига тѣй лесно въпросътъ за комунистическа тактика и за комунистически действия, или въобще за болшевишки нюанси въ нѣкои групировки. Най-после трѣбва да се разречи безъ остатѣци този важенъ за България въпросъ, който засѣга за насъ възможността за една външна ориентировка.

Интернационалниятъ духъ на болшевиизма е опасенъ за насъ. Но има и другъ интернационаленъ духъ, който е опасенъ за България и който стои на противоположната страна. Ако болшевиизъмътъ е опасенъ за малката България, благодарение на това, че тукъ той има извънредно много последователи, организирани, стѣгнати, фанатизирани, предани на тая идея, въ България има и не малко хора, които сж наклонни да поддържатъ единъ другъ интернационализъмъ: да се вмъкне България по нѣкакъвъ начинъ въ една политическа система, която ще нахърни нейния суверенитетъ и свободата ѝ да разполага вънъ и вътре съ този суверенитетъ. Да се обясня.

Г. г. народни представители! Интернационалниятъ духъ въ Европа днесъ се проявява въ желанието на много голѣми политически европейски деятели, фактори въ великитѣ държави, Европа да се нареди, както Съединенитѣ щати. Има едно дружество Европейска федерация, въ което участвуватъ голѣми хора, има сжщо представител и отъ България; има и друга една корпорация Паневропа, която е съ сжщитѣ тенденции, въ която участвуватъ сжщо представители и отъ България. Азъ мисля, че желанието на голѣмата индустрия въ Европа, която презъ войната не боюва помежду си — днесъ е установено съ документи, че французката голѣма индустрия, както и германската сж си помагали съ контрабанда презъ Швейцария, защото сж интернационални по духъ и по задачи — тази голѣма индустрия, която търси пазари, тя живѣе съ този международенъ духъ. Това е една опасностъ за малкитѣ държави, колкото да е една благодатъ за голѣмитѣ. И нашиятъ трагизъмъ произлиза отъ това, че ако XIX вѣкъ създаде малкитѣ държави следъ голѣми борби, опасно е XX вѣкъ да не имъ смъкне границитѣ и да не убие тѣхното свободно индустриално, стопанско и културно развитие. Отъ това трѣбва да се пазимъ. И когато насъ ни канѣха да влѣземъ въ тия дружества — имамъ честта да принадлежа и на дветѣ — ние мотивирахме нашето влизане съ желанието, дето можемъ и както можемъ да протестираме противъ инициативитѣ за смъкването на митническитѣ граници, за поставянето на малкитѣ държави подъ икономическата опека на голѣмата индустрия, която сжщо носи този международенъ духъ, който носи и болшевиизъмътъ. Ето крайноститѣ, въ които сж поставени да живѣятъ малкитѣ държави. Едната, обаче, е една непосредствена опасностъ — другата е единъ анализъ върху нѣщата за едно отдалечено бждеще.

Сресу всичко това, което наблюдаваме и изучаваме, българскитѣ политически деятели може да противопостави само едно. Базата, върху която може да се постигне каквото и да било сътрудничество и обща работа, е базата на националното чувство. Националното чувство е субективно и има тая особеностъ, че не подлежи на апелация. На тая база могатъ да ставатъ споразумения, могатъ да сгратъ разбирания и компромиси. Тамъ ни тласка нашата история и нашето бждеще. Ако ние искаме да усвоимъ международни доктрини или доктрини класови, тѣ сж твърде голѣмъ мащабъ за нашата малка страна.

Г. г. народни представители! Върху вътрешната политика на нашата страна би могло да се говори много. Би трѣбвало да се моли правителство и Народно събрание най-после известни закони, които се създадоха отъ Демократическия сговоръ, да бждатъ премахнати. Законитѣ, споредъ който околийскиятъ началникъ може да задржи арестуваня 10 дни безъ интервенцията на сждебната властъ, е законъ, който трѣбва да си отиде, защото е остатѣкъ отъ дружбашкия режимъ. За Бога, махнете това нѣщо. То не се практикува много, но ще дойде време да го практикуватъ срещу васъ. Могатъ да се махнатъ на-

редби, като тая за интернирванията, споредъ която всѣки окръженъ управителъ само като донесе на респективния министъръ, може да те вземе отъ твоеото мѣстожителство и да те закара където ще. И за интернирванията нѣма никакъвъ съдебенъ или апелативенъ апелъ.

Х. Силяновъ (д. сг): Прокурорътъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Тѣзи закони защо ги държите? Каква нужда има отъ тѣхъ?

Нѣкой отъ сговореститѣ: Околийскиятъ началникъ не може да задържи никого 10 дни, а само 24 часа. Имате грѣшка.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Нѣмамъ никаква грѣшка.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Интернирването става съ запобѣд на прокурора. Трѣбва да има писмо отъ прокурора, съ което се разрешава.

С. Мошановъ (д. сг): Иска се предварително разрешението на прокурора.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Тоя законъ не е нашъ. Той бѣ създаденъ отъ земеделската Камара въ Ваше присѣствие.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Въ наше присѣствие, при протеста на цѣлата оппозиция. Азъ не искамъ да се спиратъ конкретно по отдѣлни закони, но азъ ви казвамъ, че съществуването на подобни закони намалява авторитета на една властъ като сегашната.

По външната политика. Азъ нѣма да се спирамъ върху многобройнитѣ въпроси, които тя засѣга, защото, очевидно е, че нѣма време. Но вдигането на военноконтролния органъ, за което се говори въ тронното слово, азъ го считамъ за единъ успѣхъ на България.

Н. Пѣларевъ (д. сг): Коалицията е на раздѣлени мнѣния.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Каза се, че военноконтролния органъ се вдига, но възможността за контролъ остава. Това е вѣрно. Но азъ мисля, че вдигането на военноконтролния органъ е една благоприятна модификация въ изпълнението на мирния договоръ, относително военнитѣ клаузи на сѣция.

Г. Василевъ (д. сг): Много вѣрно.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Тая благоприятна модификация трѣбва да ни радва. Чл. 104 отъ Ньойския договоръ казва, че винаги Обществото на народитѣ по вишегласне на неговия достояненъ съветъ може да предприема ревизии въ България. Но гаранцията е по-голяма, когато Обществото на народитѣ ще взема тая инициатива, отколкото полковничитѣ на чуждитѣ армии, които стоятъ тукъ. И най-после, не е въпросъ тукъ дали България е разоржжена или не. Знае се, че тя е разоржжена. Въпросътъ е: все повече и повече да поглъбва оная нащърбеностъ на националния суверенитетъ, която се проявява съ прилагането на мирния договоръ. Вдигането на военноконтролния органъ, който стоеше тукъ, е единъ успѣхъ на нашето Военно министерство, което не еднократно посочи, че е излишенъ тоя военноконтроленъ органъ. Нашата армия, наемна и платена, ограничена и не наборна, сега придобива известна самостоятелностъ, която никой отъ национално гледище не може да не прѣцени като самостоятелностъ, която трѣбва да ни радва.

Правителството сключи една търговска спогодба съ Гърция. Тая спогодба, която засѣга износа на оубзи наши произведения, които отиватъ въ южната ни съседка, е сключена подъ клаузата на най-облагодетелствуваната държава. Но заедно съ това, грцкото правителство ни направи отстъпки, каквито досега не е направилъ нито на сърбатъ, нито на ромѣнитѣ, съ които преговаря. Недостатъкътъ на тая конвенция е че нѣма срокъ, че тя е временна, че всѣки моментъ може да бѣде денонсирана и три месеца следъ денонсиацията спира. Но мене не ме радва характера на тая конвенция; не ме радва сѣщо и обстоятелството, че ние не отстъпихме въ преговоритѣ за тая конвенция да намалимъ митата на наши произведения, които се обработватъ тукъ, но се внасятъ и отъ Гърция, като рискувахме да съинлемъ известни наши индустрии. Мене ме радва обстоятелството,

че въпрѣки мирния договоръ, който ни лишва отъ суверенното право за сключване на подобни спогодби, отъ 1925 г. машинално, автоматически всичкитѣ тия закрещени просто бѣха премахнати, защото и великитѣ държави, както и малкитѣ, ни поканиха да сключимъ търговски спогодби. Досега, обаче, съ изключение на конвенцията съ Гърция, нищо не е направено. Всички останали търговски спогодби сѣ сключени чрезъ ноти. Азъ бихъ желалъ правителството, когато ще се занимае съ този въпросъ, който е свързанъ съ нашия бюджетъ, съ приходитѣ отъ нашигъ мита, съ тежеститѣ, които ние изпитваме отъ тѣзи мита, да има предъ видъ, че България се нуждае отъ пазари за своитѣ произведения и че тия пазари трѣбва да бѣдатъ гарантирани съ спогодби, а не само чрезъ ноти да възобновяваме едно старо положение. Има ли нѣщо по-хубаво, има ли по-благоприятна конюнктурата отъ тая, да си поканенъ отъ велика държава да сключишъ спогодба и да не смѣешъ да пристѣпнишъ къмъ тая материя отъ страхъ, защото не знаешъ какъ тая спогодба ще се отрази върху бюджета? Докога може да се чака? Ако една страна свободна и суверенна не иска да уреди своето столаанско положение съ подобни спогодби, очевидно тя ще тѣпчи на едно и сѣщо мѣсто. И азъ ви моля, г. г. народни представители, вие, които имате инициативата да сочите на правителството, какво трѣбва да направи, частъ по-скоро да се заемете съ този въпросъ, който е въпросъ стопански, бюджетенъ, икономически, въпросъ, който може да спре страшното, гибелното обединяване на нашия народъ.

Въ областта на външната политика азъ бихъ искалъ да зачекна, макаръ че го нѣма тукъ г. министъръ Буровъ, дейността на Министерството на външнитѣ работи. Не ща да говоря за инициативитѣ, които се взематъ тамъ и които сѣ политически, защото не ги знамъ. Азъ искамъ да говоря за канцеларщината въ това министерство.

Г. г. народни представи тели! Ние държимъ известни дипломатически постове незаети, безъ да има за това причина. Така напр., при такъва благоприятни отношения съ Гърция, ние нѣмаме тамъ пълномощенъ министъръ; този, който носи тази титла — г. Живко Добревъ — стои тукъ. Защо? Защото гърцитѣ не назначавали свой пълномощенъ министъръ въ София. Ами тази работа може да стане едновременно, ако е въпросъ за честъ и достойнство. Защо толкова време този въпросъ стои неразрешенъ? Никой не ни дава отговоръ за това. Разбира се, отговоръ може да се намѣрятъ. Азъ говоря за единъ отговоръ, който да оправдае такова едно поведение. Въпросътъ за отношенията ни съ Гърция, който е много важенъ, ще бѣде още по-добре поставенъ отъ насъ, ако частъ по-скоро респективнитѣ посланици си заематъ мѣстата. Защо държите тукъ наши пълномощенъ министъръ за Атина? Даже ако гърцитѣ откажатъ да пратятъ свой пълномощенъ министъръ тукъ, защо нашиятъ да не отиде въ Атина? Има ли въ това нѣщо обидно? Нѣма причини за това. Така си върви тая работа, малко алатурка. Собствено опасно е да се прави такова сравнение, защото турцитѣ вече живѣятъ съ една система, иматъ единъ методъ за завидване.

За Турция. Азъ бихъ желалъ нашиятъ пълномощенъ министъръ да живѣе въ Ангора, а не въ Цариградъ. Ние нѣмаме досега пълномощенъ министъръ тамъ. Ние имаме една търговска спогодба съ Турция, която вървѣше така, както вървятъ спогодбитѣ ни съ всички други държави. Обаче тя имаше срокъ, този срокъ изтече презъ м. февруарий, но Турция не поиска да я възобнови. Казватъ ни: сега ще имаме една търговска спогодба, върху която детайлно ще преговариме. Турция, която е колония за насъ, е изоставена, и положението е сигналъ дотамъ, да нѣмаме една редовна търговска спогодба съ нея. И нашиятъ пълномощенъ министъръ сега отиде тамъ, мѣщи се да направи нѣщо, но стои въ Цариградъ. Г. г. народни представители! Турцитѣ се обиждатъ отъ това, че не зачитаме новата имъ столица Ангора. Вѣрно е, че великитѣ държави, които иматъ дворци въ Цариградъ, предпочитатъ да стоятъ въ Цариградъ, отколкото въ Ангора. Обаче Полша седи въ Ангора; Гърция сѣщо седи тамъ, макаръ да има великолепенъ дворецъ, амбасадъ въ Цариградъ. Гърция стои въ Ангора, защото нейнитѣ маслини, грозде, сѣсунъ се разнасятъ по Мала-Азия.

Министъръ-председателъ А. Липчевъ: Ха. Тамъ бъркашъ. Гроздето не отива по Мала-Азия, защото го има.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Г. Липчевъ!

Министър-председател А. Ляпчев: Сега да не споримъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Ако гърците сключиха търговска спогодба съ една страна, съ която бѣха доскоро въ война, по-рано отъ насъ, очевидно е, че иматъ интереси отъ това съседство, отъ тѣзи отношения. На какво основание ние не направихме това нѣщо? Полша го прави, Гърция го прави, прави го и Албания — говоря за малките държави. Отъ голѣмитѣ държави Германия го прави. Нашиятъ пълномощенъ министъръ стои въ Цариградъ, плащаме тамъ повече отъ 4 хиляди лири наемъ и държимъ пакъ канцелария въ Ангора. Азъ, като народенъ представителъ, протестирамъ срещу това разсипничество и срещу подобно стопанисване въ Министерството на външнитѣ работи.

Много пѣти съмъ повдигалъ отъ тая трибуна въпроса за едно наше търговско представителство въ Солунъ. Нѣма никакви причини, за да не може да се извоюва. Гърците иматъ четири търговски консулства въ България: въ София, Варна, Пловдивъ и Бургазъ, а ние нѣмаме нито едно въ Гърция. Назначихме единъ нашъ търговски консулъ въ Солунъ, гърците не го прехва и ние престанахме да се боримъ. Отъ това не произлѣзе никакъвъ конфликтъ. Ами Солунъ е много важенъ пунктъ и търговски и пр. пр., защо да нѣмаме тамъ едно търговско представителство? Толкова пѣти е повдиганъ този въпросъ. Очевидно е, че отъ Министерството на външнитѣ работи не се прави нищо. Азъ говоря за предметни нѣща; не говоря, г. Ляпчевъ, за вашитѣ инициативи, за вашата ориентировка, за вашата система. Тия нѣща ние, народнитѣ представители, искаме да бждатъ уредени.

Когато говоримъ отъ тая трибуна за външната политика на правителството, трѣбва да се спремъ и върху единъ конфликтъ, за който говори г. Малиновъ, като постави само въпроса. Това е албано-сръбскиятъ конфликтъ. И ако азъ се спирамъ на него, то не е, за да го разясквамъ тукъ, а за да посоча начина, по който преди нѣколко дена се разреши. Отъ голѣма поука за насъ, българитѣ, е начинътъ, по който се разреши този конфликтъ. Вие знаете, че Ахмедъ Зогу, председателътъ на Албанската република арестува драгоманна на сръбската легация въ Тирана — Джурашковичъ. Югославянската държава се разсърди, скѣса сношенията си, дипломатически и консулски, и подаде една нота съ много силни изрази. Следъ това и дветѣ държави се обърнаха къмъ Обществото на народитѣ да го молятъ да стане арбитъръ. Между това Обществото на народитѣ не се занимае съ този въпросъ, и великите сили подадоха нота и въ Българдъ, и въ Тирана, въпросътъ да се разреши като се направятъ взаимни отстъпки, т. е. Джурашковичъ да бжде пустанъ на свобода и сръбитѣ да смѣтнатъ, че е имало силни изрази въ тѣхната нота и да ги оттеглятъ. Едновременно съ това се възстановяватъ и отношенията. Важността въ разрешаването на този конфликтъ е, че методитѣ и задачитѣ на Обществото на народитѣ бѣха преоблегнати този пѣтъ и въпросътъ се разреши отъ великите сили.

И оная политика на малките балкански държави, която върви въ пѣтя да не се декламира само за Обществото на народитѣ и да не ослабяме всичките си надежди на него, а и върху дирене поддръжка на покровители между голѣмитѣ е политика, която трѣбва да намѣри едно всеобщо одобрение. Начинътъ, по който се разреши този конфликтъ, говори, че престижътъ на Обществото на народитѣ въ този случай е засегнатъ. Дали това е станало по искането на една отъ държавитѣ, които бѣха въ конфликтъ, или на другата, това насъ не ни интересува. Задачитѣ на нашата външна политика прочее трѣбва да се опиратъ не само върху това лоялно, точно и редовно сътрудничество въ работитѣ на Обществото на народитѣ, но и върху диренето подкрепата на онѣзи, безъ които като велики сили това Общество на народитѣ не би имало достатъчно престижъ.

Засегайки този въпросъ трѣбва да кажемъ какви трѣбва да бждатъ отношенията ни съ нашитѣ съседи. Г. г. народни представители! Азъ нѣма да поддръжамъ, както мнозина тукъ отъ лѣвицата, че отношенията ни съ Сърбия трѣбва да бждатъ на базата, че ние сме славянски, братски народи. Отношенията между насъ и Югославия трѣбва да бждатъ добри не защото сме славяни, а защото сме съседи. Не трѣбва да се измѣства тази база по никакъвъ начинъ, защото ще ни заведе въ заблудение, ще ни заведе въ политическа романтика. Отношенията ни съ Турция не сж такива, каквито би трѣбвало да бждатъ. Тамъ има пропуснати нѣща, за които говорихъ. Отношенията ни съ Гърция

сж добри, отношенията ни съ Ромѣния сж приятелски. Отъ тази политика на българското правителство, да бжде добре съ всички, както се казва въ тронното слово, то очаква нови резултати, то очаква да пожне нови успѣхи. Тази фраза не би трѣбвало да се туря въ едно тронно слово, тя е много силна, тя е много голѣма. Политиката на доброжелателностъ, миръ и лоялностъ ще ни донесе нови успѣхи, но тя може да ни донесе и разочарования. Неопредѣлени нѣща, неясни нѣща, тъмни перспективи не трѣбва да се турятъ въ една тронна речъ. Стигаше онова, което се казва за военно-контролния органъ и желанието на България да бжде лоялна и да пази правата си. Правителството смѣта, че може да продължи една политика на постоянно желание у насъ, ние да бждемъ предметъ на политиката, ние да бждемъ обектъ на политиката, а да не бждемъ никога съ амбицията да станемъ субектъ и отъ насъ да излѣзе една инициатива. Тукъ напр. се отнася въпросътъ за репарациитѣ — мъченъ въпросъ, сложенъ въпросъ, въпросъ, за който не трѣбва да се приказва на едро. Тежко на този, който управлява днесъ, тежко на този, който ще управлява утре при тѣзи мъчни проблеми. Но това не значи, че ние не трѣбва да ги засѣгаме, че ние не трѣбва да ги разискваме. Ще бжде щастливъ българскиятъ народъ, ако у насъ се намѣри една национална солидарностъ, която по тѣзи въпроси да жертвува 5—6 финансови министри, безъ тия жертви да се изкористватъ за партийни и демагогски цели. Така не можемъ да се боримъ.

Какво собствено представлява въпросътъ за репарациитѣ? Намъ се наложиха репарации, защото България я считатъ виновна тѣй като се намѣсила въ една нападателна война, която Германия и Австрия отвориха. Ние нѣмаме никакви отговорности за намѣсването ни прѣко или косвено въ една нападателна война, както казва чл. 121 отъ мирния договоръ. Нѣма професоръ по международното право, който да не е отговорилъ на този въпросъ въ наша полза. Българското правителство презъ 1919 г. на 29 декемврий подаде единъ меморандумъ до великите съюзени и сдружени сили преди подписването на Ньойския договоръ, който меморандумъ носи заглавие: „Българскиятъ въпросъ и балканските държави“. Меморандумътъ е написанъ отъ вещи лица, които не принадлежатъ нито по психология, нито по възпитание на каквито и да е партийни тенденции, а сж българи, учени и уважавани хора. Изнесете този меморандумъ, той съдържа всичките права на България. Той тогава не бѣше разгледанъ. Време е само него да разгледатъ. Той е забравенъ. Нѣма документъ, написанъ съ стилъ, съ езикъ, съ аргументи, съ яснота и съ система, който да изнася българската проблема и отговорността на България по-добре. Нѣма другъ документъ така добъръ като този. Остава на тая база ние да възобновимъ нашитѣ искания. Азъ не поддръжамъ идеята, че ние не трѣбва да плащаме, защото обediaваме. Не, опасно е, ако стѣлимъ на тая дѣска, защото днесъ французи и англичани казватъ: „Вие днесъ плащате по-малко по погашение на вашитѣ дългове, отколкото плащате преди войнитѣ“, като пресмѣтатъ това въ злато. Ние не трѣбва да плащаме репарациитѣ, защото сж несправедливи, защото сж незаконни, защото тѣ сж политически задължения, които ние подписахме подъ диктовката на победителя. Мотивътъ, за да ги приемемъ е, че сме се намѣсили въ една нападателна война — мотивъ несъстоятеленъ, мотивъ отдавна оборенъ. И днесъ г. Брианъ заявява на нашия министъръ на външнитѣ работи: „Разбирамъ вашето тежко положение, значъ свята съвеста на вашата кауза, разбирамъ, че имате права. Почакайте, ще ги уредимъ“. Когато се казва „почакайте, ще ги уредимъ“, азъ разбирамъ, че българското правителство се капи къмъ инициатива по тия въпроси. Така че на тая база трѣбва да седимъ: не че не можемъ да плащаме, а че не трѣбва да плащаме. Всичките ония наши задължения, отъ заемитѣ, чрезъ които се е повдигнала България, заемитѣ, чрезъ които сме правили желѣзници, чрезъ които сме градили културата на България, тѣхъ ще ги плащаме, но репарациитѣ — не.

Каза се снощи отъ г. Ради Василевъ: Германия плаща повече отъ насъ. Уважавамъ г. Ради Василевъ, считамъ го за много сериозенъ човѣкъ, но не знамъ отде намѣри дързостъ да каже тази неистинностъ. Въ Германия въпросътъ за плащането на репарациитѣ измина извъредно много фазиси. Напоследъкъ Бергманъ, първиятъ експертъ на германското правителство по репарациитѣ, написа една книга — „Пѣтя на репарациитѣ“ — която цѣлнѣтъ английски печатъ хвали. Една книга, която въ тая областъ трѣбва да бжде ръководство за всѣки политикъ. Тамъ се казва:

„Онова, което ни се поиска отначало на насъ, Германия, б'ше да плащаме повреди отъ вс'какъвъ видъ“. Въ протокола за примирието, което германцит' склучиха, не се говор'ше за репарации, както не се говор'ше за такива и въ протокола за примирието, което ние склучихме. Г. Ляпчевъ го е склучвалъ и знае тая работа.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тамъ се говор'ше и за друго, но . . . *vae victis!*

Д. Кьорчевъ (нац. л): Въ протокола за примирието съ Германия се казва, че се плащатъ обезщетения за нанесени повреди на мирното население на воюващит' държави по въздухъ, по море и по суша. Германцит' се съгласиха. И когато заседаваше съветътъ въ Парижъ, съветътъ на четиримата — Уйлсонъ и Клемансо, Лойдъ Джорджъ и Орландо — убедиха Клемансо, убедиха и Уйлсонъ, че пенсият' на сирацит' и инвалидит' и поправкит', които ще бждатъ необходими — като напр., разнит' хигиенични инициативи въ Франция и маса други работи — тр'бва да бждатъ подъ рубриката: „Поправки отъ войната“. Тогава съветътъ на четиримата се вид' принуденъ да предвиди една контрибуция. Т' ги убедиха, но Уйлсонъ не можа да убеди Американския сенатъ, че когато се склучи Версайлскиятъ договоръ, последниятъ стоя година и половина, безъ да нам'ри ратификацията на Америка. Тогава генералъ Девисъ повдигна отново въпроса за ревизия на въпроса за репарациит' и каза: „Европа н'ма да си отдъхне, ако Франция не иска да опред'ли разм'ра на репарациит'“. Той искаше французкото правителство да пише въ своя бюджетъ точната цифра, която се над'ва да получи като репарационни плащания отъ германцит'. Той искаше п'къ отъ германското правителство да каже точно какво може да плати, при условие, че като се фиксира сумата, която ще плаща, германското правителство ще получи единъ заемъ отъ 1 миллиардъ швейцарски франка и 800 милиона златни марки. Това е планътъ на Девисъ: „Вие, французкото правителство, тр'бва да знаете точно какво ще получите, за да уравниете вашия бюджетъ и да не жив'ете съ илюзии, а вие н'мцит' ще тр'бва да кажете какво точно можете да платите“. И вър'пки споразуменията, плащанията пакъ не вървятъ. Днесъ се води нова борба. И не е в'рно, че Германия н'ма усп'хъ въ борбата противъ репарациит'. Тя не само има усп'хи, но има най-добри приятели въ другит' велики държави. Ней й помага Англия, ней й помага и Америка. Ние, които не сме воювали съ Америка, можемъ да имаме на наша страна едно обществено мнение, каквото е американското, но ние не вземаме инициатива за това. Инициативата нека бжде обща, г. г. народни представители, нека бжде национална, защото правителството се бои отъ вс'ки единъ въпросъ, който може да наруши равновеснето на кабинета. Нека вс'ки сътрудничимъ на тая идея, но да не се казва, че ние тр'бва да чакаме. Какво значи това, което се казва отъ тая трибуна, че ние тр'бва да чакаме?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Много погр'шно ни е съображението за равновесие на кабинета и за инициативата по тия въпроси.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Азъ зная, г. Ляпчевъ, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тамъ не знаете.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Азъ зная, и това е моето дълбоко убеждение, г. Ляпчевъ, че у насъ се прави кабинетна политика въ много случаи, кадето тр'бва да се прави национална политика.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Много се лъжете.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Гр'шката не е Ваша. Това е единъ общъ нашъ недостатъкъ — да използваме слабостит' на правителствата, за да ги сваляме т'кмо тогава, когато тр'бва да ги подкрепимъ, защото сме по-малко държавници.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Лъжете се.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Недейте ми прави т'зи възражения.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Права ги, защото зная въпросит'.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Разбира се, че Вие ги знаете — азъ не ги знамъ, но моето усещане е, че по въпросит', по които правителството е въ затруднение, ако то ги сложи

открито и ясно предъ опозицията, то ще има по-голяма национална подкрепа по такива въпроси, отколкото ако не ги сложи, боейки се отъ малката културностъ на политически водачи, които искатъ да използватъ падането на кабинети за демагогски цели. Да направимъ опити!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Опити не желая да правя, когато съмъ убеденъ, че н'ма да дадатъ резултати. (Оживление вср'дъ л'вицата)

П. Палневъ (д. ср): Съ такива въпроси не се правятъ опити, г. Кьорчевъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Вие виждате, г. г. народни представители, че критиката, която правимъ на правителството на Демократическия сговоръ, е критика предметна и лоялна. Азъ не желая да свърша речта си съ съжит' думи, съ които свършватъ речит' си много оратори: „Когато стане нужда да бжде подкрепена България, всички ще бждемъ въ подкрепа на правителството, което я представлява“. Азъ не желая да кажа това. Защо? Защото когато има възможностъ да стане едно национално, едно партийно обединение, тази възможностъ е винаги трагична. Това съж моменти, когато България е дезориентирана, когато не знае какво да прави, когато вс'ки т'рси покровителството на правителството, а не желанието да го подкрепи. Не, ние сме готови да чакаме, ние сме готови да ви контролираме, да ви критикуваме, а вие вървете въ вашия път. Защото, споредъ васъ, националното обединение значи „признайте ни преимушествата на политиката, която следваме, признайте ни, че пътятъ, по който вървимъ, е спасителниятъ път“. Друго нищо не значи. Когато г. Кемилевъ и г. Харизановъ ни казватъ, че за България е нужно всички отъ крайната л'вица до крайната д'сна да бждемъ едно, т' искатъ всички да стоимъ на една д'ска. Това е погр'шно; това е едно добро желание, но това не е една политическа мисъл. Правителството ще си върви изъ своя път, ние въ нашия. Правителството отъ насъ не може да чака смущение за своята политика; то ще чака отъ насъ една лоялна критика, отъ която ще има само полза и то, и България. Но въ тази лоялна критика вие недейте вижда нито демагогски желания да хулимъ, нито желанието да ви сваляме, нито желанието да ви зам'стваме.

Азъ ви казахъ въ началото на моята речъ, че предъ васъ стои една голяма проблема въ областта на нашата вътрешна политика, която ние следимъ съ голямо внимание, съ голямъ интересъ, а тя е: ще можете ли вие да дадете една нова, възродена България, една България, която се чертаеше на 9 юний, когато нови хора образуваха националната концентрация и когато т' б'ха еднакво безпощадни, както противъ сваления режимъ на земеделцит', така и противъ блока, който б'ше смазанъ? Способни ли сте да бждете реформатори отъ този стилъ, отъ този масшабъ, съ това разбиране, или ще правите компромиси съ миналото, съ традицит' демагогски и котерийни, останали отъ това минало? Вие ще се източите отъ т'зи н'ща. Вие вс'ки денъ бламирате вашит' министри по същия начинъ, по който това е ставало при вс'ки кабинети — да т'рсите отъ т'хъ съдействие за служби, за работа и т. н.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Много се лъжете.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Вие не ставате на тази нова реформаторска основа, която тр'бва да настъпни. И азъ см'тамъ, че д'лото на 9 юний или на Демократическия сговоръ една е започнало. Досега вие прав'хте избори, прав'хте партия, вършехте дневната канцеларска и бюрократическа работа на държавата, но реформи не дадохте. Не дадохте даже единъ новъ правилникъ за нашето Народно събрание, както това стана въ вс'ки наши Парламенти. Не дадохте едно ново устройство на нашия държавенъ животъ, за да не почива той на тази база, на която го постави навремето князь Черказки — входящъ и изходящъ регистър и нищо друго! Не, вие не се различавате отъ другит', ако продължавате да вървите по този път!

И азъ завършвамъ своята речъ съ това, което започнахъ. Нека младит' представители отъ Сговора, които дойдоха тукъ съ една буйна и неудържима енергия да служатъ на България, да иматъ съзнанието, че т' тр'бва да служатъ на една нова, възродена България, която ще се различава отъ миналото. (Ржкоп'л'скания отъ национал-либералит')

Председателтъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Марковъ.

Г. Марковъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тронното слово даде възможностъ, както на правителственото болшинство да изясни своята политика, така също и на опозиционнитѣ парламентарни групи да кажатъ своята дума по него. На свой редъ и азъ, отъ името на групата, която представлявамъ, която въ този дневенъ редъ — отговора на тронното слово — бѣ намѣсена толкова, колкото и самото тронно слово, ще искамъ да кажа своята дума. Ще моля преди всичко господата отъ болшинството да иматъ добрината да изслушатъ мислитѣ и гледищата, които отъ името на Земледѣлския сѣюзъ ще изнесе отъ трибуната.

Какъ разбираме ние ролята на една опозиционна група? Ние разбираме, че, стоейки тукъ, въ Парламента, сме длъжни да изнасяме дефектитѣ на управлението, да посочваме грѣшкитѣ, които ставатъ и да посочваме заедно съ това пжтя, който по наше разбиране и отъ наше гледище е по-правъ. Така разбирайки положението си, азъ не смѣтамъ, че болшинството ще има основание навсѣкѣде, където не му е угодна мисълта ми, която изказвамъ, да пресича, или да не ме остави да се изкажа. Азъ смѣтамъ, че именно тогава, когато ние посочваме дефектитѣ въ управлението, тогава изпѣняваме по-добре своя дългъ — да подпомагаме управлението на страната, стоейки на опозиционнитѣ скамейки, отколкото ако идваме тукъ на трибуната и се мѣчимъ да обличаме всички станали грѣшки и дефекти въ форми, които съвсемъ не изразяватъ действителното положение и съвсемъ не даватъ да се разбере какви грѣшки сѣ станали въ самото управление. Ималъ съмъ случаи и на други мѣста да заявя, че отъ една такава критика най-малко пакостъ има; напротивъ, тя е и пжтътъ, който трѣбва да следва всѣка една опозиционна група.

Земледѣлскиятъ сѣюзъ, по поводъ отговора на тронното слово, не бѣ изпусналъ отъ речитѣ на никой отъ ораторитѣ, а особено отъ господата отъ болшинството. Мнозина отъ ораторитѣ на болшинството даваха за Земледѣлския сѣюзъ такава преценка, каквато тѣ си въобразяватъ за себе си и която, по наше разбиране, съвсемъ не отговаря на съдържанието.

Какво представлява отъ себе си Земледѣлскиятъ сѣюзъ?

Г. г. народни представители! Земледѣлскиятъ сѣюзъ не е създаденъ по теркъ на която и да било свѣтловна политическа групировка. Земледѣлскиятъ сѣюзъ се роди въ нашата страна като протестъ срещу една политика, която бѣ забравила една частъ отъ българския народъ, а именно селското население. Земледѣлскиятъ сѣюзъ, прочее, е рожба на реалнитѣ условия тукъ, въ България; той е резултатъ на едно пренебрежение къмъ интереситѣ на една голѣма частъ отъ българския народъ. Неговото начало датира, както ви е известно, отъ 1900 г. Тогава селското население бѣ забравено. Отъ друга страна, реформитѣ, които се създаваха, съвсемъ не се съобразяваха съ живота. Наложена бѣ тогава една данъчна реформа, която бѣше изживѣла своя вѣкъ, а именно — искаше се събрането на данъка отъ българския земледѣлецъ въ натура, следъ като се оцени дохода отъ неговата земя, по реколтата му. Та, казвамъ, тогава, въ тия времена именно, тази реформа съвсемъ не отговаряше на стопанския животъ на селянина, и тя бѣ една реформа, която предизвика голѣмо негодование въ селското население. Известни ви сѣ тогава селскитѣ движения противъ тая реформа, която създаде тогавашното правителство на Радославовъ. И отъ тѣхъ времена насетне ние виждаме на политическата сцена Земледѣлския сѣюзъ, който дири зашита на земледѣлскитѣ интереси.

Отъ тази трибуна ние чухме разни критики, разни теории за съществуването на Земледѣлския сѣюзъ, за причинитѣ на неговото появяване и, най-главно, за значението му днесъ въ нашия политически животъ. Отъ г. Харизанова ние чухме тукъ най-интересна и при това тенденциозна преценка за Земледѣлския сѣюзъ. Г. Харизановъ, въ своята речъ, за Земледѣлския сѣюзъ каза: „Той е единъ политически фактъ“ — това е истина — „съ една голѣма парламентарна група“ — и това е истина. Той, обаче, направи една преценка за Земледѣлския сѣюзъ такава, която рисува Земледѣлския сѣюзъ като една пакостна организация, като една организация, която може само да донесе зло на нашата страна, да създаде условия за разрушаването на държавата и нейния строй. Г. Харизановъ каза, че Земледѣлскиятъ сѣюзъ е по-скоро реакция, отколкото демокрация, защото цѣлиятъ свѣтъ се борилъ противъ болшевишката опасностъ, а Земледѣлскиятъ сѣюзъ се болшевириралъ и билъ възприелъ идеитѣ на еднофронтството — едно обвинение, правено отъ г. Харизанова за Земледѣлския сѣюзъ, което, по нашата преценка, не почива на истината. Ние, хората на Земледѣлския сѣюзъ, които въ настоящия случай сме засегнати отъ г. Харизанова, и не само отъ него, а и отъ непрекъснатитѣ съобщения

изъ вестницитѣ за еднофронтството на Земледѣлския сѣюзъ, трѣбва да благодаримъ, че имаме сега случая да заявимъ, какво общо има Земледѣлскиятъ сѣюзъ съ така нареченото еднофронтство.

Сѣ явяването си на политическата сцена, Земледѣлскиятъ сѣюзъ изнесе редъ лозунги, които искамъ преди всичко да спомена предъ Събранието.

С. Савовъ (д. сг): Въ Дивдѣдово, Шуменско, Земледѣлскиятъ сѣюзъ получи 60 гласа, а комуниститѣ — 570. Кога станаха, г. Марковъ, тѣзи хора комунисти и защо?

Г. Марковъ (з. в): Въ Дивдѣдово получиха 60 гласа земледѣлци, защото нѣмаше земледѣлска листа. Въ Дивдѣдово Земледѣлскиятъ сѣюзъ, вие знаете, има надъ 700 гласа.

Земледѣлскиятъ сѣюзъ, прочее, съ появяването си, издигна на сцената на българския политически животъ следнитѣ лозунги. Първо. Той се яви като първи борецъ противъ личния рѣжимъ, който бѣше насаденъ въ нашата страна.

С. Савовъ (д. сг): Бре, бре, бре!

Г. Марковъ (з. в): Второ. Възстана срещу войнитѣ. Една отъ заслугитѣ на Земледѣлския сѣюзъ въ това отношение, която може да се счита като най-голѣма негова заслуга, бѣ, че издигна лозунга противъ войнитѣ. И действително, Земледѣлскиятъ сѣюзъ, по социалния битъ на своитѣ членове, по състава си, по разбиранията, които отстоява, не може никога да бѣде сторонникъ на войнитѣ. И съ явяването си на политическата сцена, Земледѣлскиятъ сѣюзъ именно подчерта, че той само въ пжтя на едно мирно развитие трѣбва да дири прогреса, успѣха и бждещето на своя народъ. Земледѣлскиятъ сѣюзъ се яви на сцената и издигна лозунга за широка народна просвѣта. Ние искаме, щото, наредъ съ всичкитѣ други гражданни на тая страна, и селското население, което представляваме, да получи оная просвѣта, която получаватъ всички граждани въ тая страна. Ние искаме съразмѣрно и прогресивно облагане, което ще даде действително онова положение на гражданитѣ въ тая страна, при което слабитѣ слоеве въ народа да се почувствуватъ по-добре, облекчени въ своя социаленъ, въ своя общественъ животъ. Ние искаме една държавна закрила на труда и на производството. Ние искаме енергични групи за съобщенията и благоустройството.

Ето, тѣзи сѣ исканията, които въ общи и голѣми черти при явяването си на сцената, Земледѣлскиятъ сѣюзъ можа да прояви, като политическа и обществена организация.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя А. Христовъ)

Може ли следъ всичко това, г. г. народни представители, да се дири болшевиизъмъ въ Земледѣлския сѣюзъ? Ние смѣтаме, че обвиненията, които се хвърлятъ върху Земледѣлския сѣюзъ за еднофронтство, преди всичко идатъ отъ обстоятелство, че Земледѣлскиятъ сѣюзъ е сваленъ отъ властъ, че Земледѣлскиятъ сѣюзъ е една голѣма обществена сила и затова Земледѣлскиятъ сѣюзъ е прицелна точка и трѣбва, така да се каже, да бѣде уязвенъ отъ неговитѣ политически противници.

Когато говорѣше г. Харизановъ за еднофронтството на Земледѣлския сѣюзъ, между другото той се позова и на факта, че Земледѣлскиятъ сѣюзъ въ старозагорския конгресъ е очерталъ въ себе си именно тая тенденция. Той се позова на старозагорския конгресъ, като искаше да изтъкне, че въ Стара-Загора не е имало нищо друго, освенъ представители на еднофронтовцитѣ. Докато дойдохме до старозагорския конгресъ, ние трѣбваше да преживѣемъ четири години безъ конгресъ, и не само безъ конгресъ, но и едни изключителни условия, които съвсемъ не ни дадоха възможностъ да организираме нашитѣ кадри, да организираме нашитѣ дружби и по този начинъ да може да се види истинската физиономия на Земледѣлския сѣюзъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. Георги Марковъ! Какво ще ни съобщите за писмото, което Георги Драгневъ презъ септември месецъ 1926 г. получи отъ г. Христофорски? Той водѣше борбата ви срещу Томова и му устрои скандалъ въ синдиката.

Г. Марковъ (з. в): Нищо абсолютно не зная за писмото на Георги Драгневъ. Вие трѣбва да инсинуирате!

Н. Кемилевъ (д. сг): Ами какво ще кажете за еднофронтското писмо, въ което получихте 1,000 динари, за да ги предадете на Здравковъ? (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): Азъ ще се спра на преценката, която г. Харизановъ прави, и ще искамъ

Г. Драгневъ (з. в): (Къмъ Н. Кемилевъ) Побъркани сте!

Н. Кемилевъ (д. сг): Побъркани има само тамъ, където иматъ сношение съ предатели. Не го е срамъ, и той ще говори за побъркани! Само въ България той може да бѣде тамъ. (Сочи банкитѣ)

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Дали старозагорскиятъ конгресъ е билъ конгресъ на еднофронтови, дали е събралъ кадритѣ на комуниститѣ, това най-добре ще ни илюстрира г. Антоновъ въ своята статия въ в. „Зора“, тъкмо по този случай. Вие знаете, че следъ конгреса и презъ времето на самия конгресъ интересътъ къмъ този конгресъ въ Стара-Загора бѣше извънредно голѣмъ. Интересуваха се за старозагорския конгресъ не само хората на правителството, но се интересуваха въобще всичкитѣ обществени групировки въ нашата страна. Вѣрно бѣше, че по причина, че четири години Земледѣлскиятъ съюзъ не бѣше проявилъ своя организационенъ животъ, не можеше да личи и неговата физиономия. Мнозина очакваха да видятъ, че действително Земледѣлскиятъ съюзъ е трѣгналъ въ водитѣ на болшевиизма или въ водитѣ на еднофронтовството, както се казва. Но нека благодаря отъ името на нашата група на г. Антонова, който има тогава случая да присѣтствува, отначалото и до края, и да следи цѣлия конгресъ, и да направи своя преценка. И когато се прочете статията въ ония пасажи, въ които именно се засѣга въпросътъ, каква физиономия е ималъ старозагорскиятъ конгресъ, азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че вие ще видите, че обвинението, което се хвърля отъ страна на г. Харизанова, подозрението, което съществува въ много отъ вашитѣ срѣди за еднофронтовство, нѣма да иматъ никаква стойностъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Разликата е тази, че едниѣ разполагатъ съ данни и факти, а другитѣ пишатъ по наблюдение.

Г. Марковъ (з. в): Четири години разправяте за данни и факти.

А. Радоловъ (з. в): Излѣзте съ данни. Не да се разправя само.

Г. Марковъ (з. в): Даже спомнямъ си, че г. Калфовъ, когато е говорилъ въ Шуменъ преди окръжнитѣ избори, е разправялъ, че има два куфара пълни съ документи за туй еднофронтовство.

Х. Калфовъ (д. сг): Г. министъръ-председателъ ще има случая да се спре върху тая точка и ще Ви отговори.

Г. Марковъ (з. в): И „Шуменски вестникъ“, изнесе този фактъ. И предъ видъ на това, г. г. народни представители, нека видимъ една преценка на единъ безпристрастенъ човѣкъ, единъ човѣкъ, който не е излѣзълъ изъ нашата срѣда и който най-последно представлява отъ себе си една гаранция, като известенъ у насъ журналистъ. И вие ще видите, каква преценка дава той на старозагорския конгресъ. (Глътка)

Азъ противопоставямъ това мнение именно на мнението на г. Харизанова. И г. Харизановъ, който е готовъ винаги да търси въ Земледѣлския съюзъ еднофронтовство, да вижда една опасностъ за държавата въ лицето на Земледѣлския съюзъ, нека да чуе, че има хора, които непосредствено сѣ наблюдавали Земледѣлския съюзъ и по-отблизо въ неговия конгресъ и да види впечатлението, което тѣ сѣ добили, бидейки наблюдатели на самия конгресъ.

П. Палиевъ (д. сг): Първия денъ трѣбва да е туй.

Г. Марковъ (з. в): Той говори за борбитѣ въ конгреса, обаче, казва: (Чете) „Трѣбва винаги да се прави разлика между крайни настроения и крайни убеждения. Не тѣхнитѣ усилия, казваме, опредѣлиха характера на борбата, която се разви въ старозагорския конгресъ. Подъ булото на еднофронтовството борбата въ сѣщностъ се водѣше не толкова между правовѣрнитѣ и повлиянитѣ отъ комунизма членове на този съюзъ, колкото между по-старитѣ и по-младитѣ земледѣлци. Това бѣше въ края на крайщата борбата на две поколения съ тѣхнитѣ различни разбирания — една борба, която се почва още при властвуването на съюза и която, както помнимъ това, се насърдчаваше открито отъ Стамбулски. Младитѣ обвиняваха старитѣ, че тѣ, поради своята

кекавостъ, не сѣ съумѣвали да дадатъ едно добро рѣководство на съюзната организация, а старитѣ възразяватъ на младитѣ, че тѣ съ своята буйна спривахостъ ще провалятъ напълно организацията. И при организирания пристѣпъ на младитѣ, които, впрочемъ, намираха доста съчувствие между така да кажемъ, срѣднитѣ делегати, ниго стари, ниго млади, старитѣ трѣбваше да направятъ доста отстъпки, за да запазятъ допѣле позицитѣ. Но че въ тази борба комунизъмътъ и еднофронтовството играеха твърде малка роля, това се видѣ най-добре при инцидента, който стана по предложението за вписване въ резолюцията за вътрешното положение единъ специаленъ пунктъ за искане отмиъняването на закона за защита на държавата. Всички настроения на еднофронтовцитѣ или на еднофронтовски настроенитѣ елементи не можаха да накаратъ конгреса да възприеме това предложение, въ което имаше и толкова доза демагогия“.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Г. Марковъ! Би било желателно въ защита на вашата теза да представите нѣкое по-мѣрдовдно мнение отъ това на г. Антонова.

Г. Марковъ (з. в): Азъ мисля, че г. Антоновъ представлява за насъ едно лице, въ което можемъ да имаме допѣле. Въ други случаи — имало е такива — той е получавалъ одобрение и отъ страна на правителственитѣ вестници.

П. Якимовъ (д. сг): Г. Марковъ! Можете ли ни каза кое раздѣли вашата партия?

Г. Марковъ (з. в): Ще дойда и до това, ако Ви интересува толкова много.

Г. г. народни представители! Вѣрно е твърдението на г. Харизанова и на всички други, че действително съществува едно желание не, едно решение на болшевицитѣ да се мжчатъ по каквѣто и да е начинъ да намиратъ срѣди, въ които да прокарватъ своитѣ тежнениа. Вѣрно е това, което съобщава г. Харизановъ — че въ Русия иматъ изработени специални наредби какъ да дирятъ въ балканскитѣ народи, предимно въ България, почва за себе си въ срѣдата на земледѣлското движение. Всичко това е истина, но то доказва ли, че Земледѣлскиятъ съюзъ е болшевиизиранъ? Това доказва ли, че Земледѣлскиятъ съюзъ е еднофронтовски? Намѣриха ли болшевишкитѣ агенти и болшевишката пропаганда въ България условия въ земледѣлскитѣ срѣди, за да прокаратъ своитѣ тежнениа?

И. Хрелопановъ (д. сг): Ами вашето задгранично представителство?

Г. Марковъ (з. в): Ще дойда и до този въпросъ, и на него ще ви отговоря, г. г. народни представители.

И. Хрелопановъ (д. сг): Свържете го съ това, което говорите сега.

Г. Марковъ (з. в): Следъ 9 юний Земледѣлскиятъ съюзъ нѣмаше свободата да живѣе единъ редовенъ организационенъ животъ, властта не му позволяваше да прави събрания. По тази причина Земледѣлскиятъ съюзъ, особено въ първитѣ дни следъ 9 юний, не можа да отбие онѣзи домогвания, които идѣха именно по внушение отъ чужбинъ. Когато преживѣвахме тѣзи настѣпления на болшевиизма въ нашитѣ редове, както и другаде, именно отъ властта, която се представляваше пакъ отъ Сговора, систематически се прѣчеше на хората отъ управлението, отъ рѣководството на Земледѣлския съюзъ да прелятствуватъ на тия настѣпления. Презъ лѣтото на 1924 г., тъкмо въ момента, когато атаката за вмѣкване на еднофронтовски елементи, тежнениа и разбирания въ Земледѣлския съюзъ бѣше въ разгара си, когато покойниятъ Грънчаровъ съ своя ежедневенъ вестникъ създаде теория и програма за еднофронтовството у насъ, въ него моментъ, азъ, като секретаръ на Земледѣлския съюзъ, искахъ да отида въ Шуменъ, именно за да предлазя организацията отъ домогванията на еднофронтовството, но навсѣкъжде срѣщнахъ прѣчки. Съ пристигането си въ Шуменъ, азъ отидохъ въ писалицето на единъ нашъ приятель, г. Станевъ, и само 5 минути следъ това, макаръ че бѣха повикани 5—6 души отъ околията, бѣхме обградени и открани въ единъ близкъ участъкъ.

С. Савовъ (д. сг): Той бѣше далъ декларация за сговористъ, какъвъ вашъ приятель!

Г. Марковъ (з. в): Може после да е далъ декларация. Харизаме ви го.

С. Савовъ (д. сг): Пакъ се е върналъ при васъ.

Г. Марковъ (з. в): Вечерта, когато се стъмни, изкараха ни отъ участъка и по едно дере, по едни криви пътища ни закараха въ другъ участъкъ, въ едно полицейско помѣщение. Трѣбваше да преживѣемъ това, презъ ноцта, безъ никаква свѣтлина, да ни викатъ разни фигури . . .

Н. Търкалановъ (д. сг): Коя година?

Г. Марковъ (з. в): 1924 г.

Н. Търкалановъ (д. сг): Кой месецъ?

Г. Марковъ (з. в): Презъ м. августъ. И презъ Ваше време, г. Търкалановъ, тамъ имаше такива работи. — И какво бѣше държането на властта спрямо мене? Защо съмъ дошълъ, колко пари съмъ донесълъ, за да създавамъ конспирации въ окръга!

Н. Търкалановъ (д. сг): Г. Марковъ! Съгласни ли сте на една парламентарна анкета по този въпросъ?

Г. Марковъ (з. в): За всичко, което говоря тукъ, съмъ съгласенъ на парламентарна и всѣкаква друга анкета.

Н. Търкалановъ (д. сг): Недейте го осуква. Азъ познавамъ Вашия тепегьозлукъ.

Г. Марковъ (з. в): Повтарямъ: за всичко, което говоря отъ трибуната, съмъ съгласенъ на парламентарна анкета и на всичко. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ — крило „Врабча“) Цѣла нощъ, казвамъ, съ тъмни фигури правиха следствие въ участъка подъ окръжното управление.

Н. Кемилевъ (д. сг): Не сте ли предали на Тумангелова 1,000 долара?

Г. Марковъ (з. в): Това сж само ваши фантазии.

Н. Кемилевъ (д. сг): Това сж документи.

Г. Марковъ (з. в): Ако такъвъ документъ има, вие сте го съчинили.

Н. Кемилевъ (д. сг): Съгласни ли сте, че първия пътъ не сте дали пари и втори пътъ Ви е било писано.

Г. Марковъ (з. в): Никога никакви пари нито съмъ вземалъ, нито съмъ давалъ, нито съмъ ималъ, нито познавамъ Тумангелова. Той може да е Вашъ приятелъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Безсрамникъ! (Глъчка)

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Вие живѣте и до денъ днешенъ все съ тия внушения и подозрения. Васъ ви лъжатъ и заблуждаватъ . . .

Отъ сговориститѣ: Васъ, васъ.

Г. Марковъ (з. в): . . . многобройнитѣ ви агенти, които лъжатъ всички, които управляватъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Казвате, че сте откровенъ човѣкъ и че нѣмате връзки съ вашето задгранично представителство. Азъ зная положително, че единъ вашъ депутатъ, който сега е тукъ, въ Камарата, бѣше емигрантъ въ чужбина, завърна се 10 дена преди изборитѣ и получи отъ Васъ, като секретаръ на съюза, удостоверение, че той се числи въ вашитѣ редове и че вашето постоянно пришествие го признава за редовенъ деятеленъ членъ на съюза и го препоръчва да бѣде кандидатирани въ Кюстендилската избирателна околия.

Г. Марковъ (з. в): Искате ли отговоръ?

И. Хрелопановъ (д. сг): Дайте го.

Г. Марковъ (з. в): Касае се въпросътъ до г. Малиновъ. Най-напредъ г. Малиновъ не е емигрантъ — Вие това не знаете.

И. Хрелопановъ (д. сг): Откъде дойде той?

Г. Марковъ (з. в): Г. Малиновъ замина съ редовенъ паспортъ и съ редовенъ паспортъ се завърна въ България.

И. Хрелопановъ (д. сг): Откъде се върна?

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Отъ това, че г. Малиновъ се е върналъ единъ месецъ преди изборитѣ, не може да се вади заключение, че той непременно е дошълъ съ нѣкакви задачи и нѣкакви връзки.

И. Хрелопановъ (д. сг): Откъде е дошълъ?

Г. Марковъ (з. в): Дошълъ е отъ тамъ, откъдето може да дойде.

И. Хрелопановъ (д. сг): Откъде?

Г. Марковъ (з. в): Отъ чужбина.

И. Хрелопановъ (д. сг): Отъ кой градъ?

Г. Марковъ (з. в): Вие знаете.

И. Хрелопановъ (д. сг): Вие кажете.

Г. Марковъ (з. в): Какво искате да кажете съ това? Г. Малиновъ е дошълъ отъ чужбина. (Възражения отъ сговориститѣ)

А. Малиновъ (з. в): Искамъ думата, понеже се засѣга моето име.

Г. Марковъ (з. в): Г. Малиновъ дойде отъ чужбина. Той е гражданинъ, както всички, съ всички права.

Председателстващъ А. Христовъ: Имате думата, г. Малиновъ.

А. Малиновъ (з. в): Г. г. народни представители. Азъ заминахъ въ 1924 г. презъ м. септемврий съ редовенъ паспортъ за Виена. Това го знаятъ нѣкой отъ г. г. министритѣ, които тогава бѣха народни представители, съ които се виждахъ въ Варна. Тамъ безпричинно, абсолютно безпричинно, ме арестуваха и ме държаха 15 дни въ затвора. Покойниятъ министъръ Стоянчовъ дойде да ме освободи като познатъ и ми се даде нареждане, че трѣбва непременно да отида въ Кюстендилъ. Казахъ имъ моитѣ съображения, че не мога да стоя тамъ, казахъ имъ, че политическото положение на Кюстендилъ е малко по-друго, че тамъ има известни настроения, че е близко границата, че имамъ приятели и неприятели оттатъкъ, които могатъ да ми подхвърлятъ писма и че независимо отъ туй, като политическа личностъ, могатъ да идватъ мои приятели и да се създадатъ подозрения. И молѣхъ тогава властта: оставете ме където щете, но недейте ме праща тамъ. Казахъ ми, че на всѣка цена трѣбва да отида въ Кюстендилъ. Въ това „на всѣка цена“ азъ съглеждахъ известна опасностъ при тогавашнитѣ политически настроения и предпочетохъ да взема паспортъ съвършено редовенъ и да отида въ чужбина.

И. Хрелопановъ (д. сг): И се въртѣхте въ кръговетъ на Оббовъ и на Коста Тодоровъ!

А. Малиновъ (з. в): Заявявамъ, г. г. народни представители, че азъ не съмъ билъ въ връзка съ никакво задгранично представителство. Азъ бѣхъ издържанъ отъ общественици и приятели на днешната австрийска власт, което ще докажа документално. Следъ като видѣхъ, че положението въ България е доста добро, по настояването на уважаема български пълномощенъ министъръ г. Недковъ и на секретаря на легацията г. генералъ Тангиловъ, азъ си дойдохъ въ България като свободенъ гражданинъ. Не мога да разбера зашо г. Хрелопановъ повдига този въпросъ. Дори ако азъ бѣхъ емигрантъ и си дойдохъ, азъ пакъ съмъ свободенъ гражданинъ, имамъ право свободно да се движа и да притежавамъ всички права на избираемъ и избирателъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Вие казвате, че не сте били въ кръговетъ на емигрантитѣ, но сте държали надгробно слово.

А. Малиновъ (з. в): И това е лъжа, не съмъ държалъ никакво надгробно слово. Желая парламентарна анкета.

Г. Марковъ (з. в): И това е лъжа. Виждате ли, г. Хрелопановъ, че Ви хващатъ въ лъжа? Защо не приемате анкетата?

И. Хрелопановъ (д. сг): Къде, въ Виена ли?

А. Малиновъ (з. в): Готовъ съмъ на всички провѣрки, за да се види, че нѣмамъ абсолютно нищо тъмно задъ мене и съмъ свободенъ гражданинъ.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Виждате, отъ диверсията, която се искаше да се направи въ случая съ г. Малиновъ, какви сж основанията на господата отъ болшинството. Азъ мога да заявя, че всичкитъ ви обвинения сж такива, включително и Вашето, г. Търкалановъ. (Рж-копльскания отъ земледѣлцитъ)

Н. Кемилевъ (д. сг): Вне получихте писмо отъ една чужда легация.

Г. Марковъ (з. в): Не Ви чувамъ, искамъ да Ви чуя, г. Кемилевъ, кажете по-високо.

Н. Кемилевъ (д. сг): Презъ м. септемврий Вне получихте писмо отъ чужбина отъ Недѣлко Атанасовъ, който Ви насочваше за борба срещу Томовъ.

Г. Марковъ (з. в): Фантазия! Изглежда, че фантазията Ви работи много.

Н. Кемилевъ (д. сг): Вашъ човѣкъ ги донесе да ги прочета.

Г. Марковъ (з. в): Той Ви ги е донесълъ, като ги е взелъ отъ Обществената безопасностъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ти си престѣпникъ!

Г. Марковъ (з. в): Не съмъ престѣпникъ. Ти си клеветникъ!

Г. г. народни представители! По случая, който г. Кемилевъ тукъ лансира, азъ приемамъ анкета парламентарна и журналистическа. Какво искате да кажете съ това? Може да Ви лъжатъ! Защо се хващате на вѣдницата? Г. Хрелопановъ се позова на единъ документъ, за да изкара . . .

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. Маджаровъ ще има думата и ще Ви ги прочете.

Г. Марковъ (з. в): Той може да чете каквото ще. Азъ още отсега ще ви заявя, че подобно писмо нито съмъ получавалъ, нито зная за съществуването му.

Н. Кемилевъ (д. сг): Има оригиналъ.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Дайте го на прокурора. Това е шантажъ!

Г. Марковъ (з. в): Допускамъ, че такова писмо може да има. Но вие трѣбва да вѣрвате, когато азъ най-категорически твърдя, че нито съмъ го получавалъ, нито зная за неговото съществуване.

Г. Харизановъ, когато поиска да установи своята теза за съществуването на еднофронтството въ Земледѣлския съюзъ, се позова и на решението на аграрното бюро въ Прага и на неговия представител г. Мечиржъ, който, по случай старозагорския конгресъ идва тукъ, въ София. Той бѣ поканенъ лично отъ мене, като секретаръ на Земледѣлския съюзъ, обаче като дойде въ София, ние трѣбваше да заминемъ по-рано въ Стара-Загора, той остана подъ влиянието на други, които го заблудиха, и не дойде на конгреса. Отъ това се прави голѣмъ капиталъ. Цѣлата преса писа за неговата телеграма, на която даде превратно тълкувание — като че неговата телеграма констатирвала съществуването на еднофронтството или на болшевиѣзма въ нашия съюзъ. Мога да ви занимамъ съ писмото на сжщия г. Мечиржъ отъ 23 юний т. г. отъ Прага, което писмо не е отъ задграничното представителство и въ което се казва следното: (Чете) „Многоуважаеми г-да!“ — говори за мене, г. Радоловъ и г. Муравиевъ. — „Следъ завръщането си въ Прага азъ узнахъ, че въ българската преса преди изборитъ се е появило съобщението, че Международното аграрно бюро е изключило отъ своя съставъ крилото Радоловъ — Муравиевъ — Марковъ. Разбира се, че това не може да бѣде истина и азъ дължа да ви заявя, че Международното аграрно бюро стои надъ вътрешнитъ борби въ организациитъ, които го съставятъ. Върху станалитъ два конгреса — въ Стара-Загора и Княжево и разцеплението въ Земледѣлския съюзъ делегацията на Чехослованската републиканска земледѣлска партия и на Международното аграрно бюро не взе категорично ни една страна, а съ своята добре известна Вамъ поздравителна телеграма на-

прави последенъ опитъ и апелъ за запазването единството въ съюза и за предпазването му отъ опасни увлѣчения“ и т. н. Съ това писмо г. Мечиржъ иска да му направи изложение въ какво сж се състояли спороветъ помежду ни. Азъ му отговорихъ на 27 юний 1927 г. и понеже този отговоръ има значение за това, какви сж различията помежду ни, какво представлява Земледѣлскиятъ съюзъ, азъ ще ви прочета само заключението отъ него. На края азъ казвамъ така: (Чете) „Предъ видъ създаденото неприязнено настрояние срещу аграрното бюро всрѣдъ сдруженитъ земледѣлци въ България, азъ ви помолвамъ да излѣзете съ едно изяснение, чрезъ едно обширно изложение, което да помѣстимъ въ съюзния органъ в. „Земледѣлско знаме“ и което трѣбва да съдържа причинитъ за неидването Ви въ Стара-Загора и че не подозирате Земледѣлския съюзъ въ България въ никакъвъ болшевиѣзмъ. Това последното е необходимо, поради обстоятелството, че Земледѣлскиятъ съюзъ е регистриралъ борба срещу болшевиѣзма и всѣкакво подозрение къмъ него за болшевиѣзиране предизвиква само недоуване“.

Искамъ да кажа на г. г. народнитъ представители отъ срѣдитъ, които хвърлятъ обвинение по адресъ на Земледѣлския съюзъ за нѣкакво еднофронтство, че ние сме абсолютно начисто по това еднофронтство.

П. Палиевъ (д. сг): Много сте на чисто!

Н. Търкалановъ (д. сг): Знаемъ, вие по всичко сте на чисто.

Г. Марковъ (з. в): Да, на чисто сме. Вие го знаете, но сте длѣжни инакъ да приказвате.

И. Хрелопановъ (д. сг): Предъ васъ сте си на чисто, а не предъ обществото.

Г. Марковъ (з. в): Ние сме на чисто и за онова общество, което не живѣе съ предубеждения и което не желае да се заблуждава, както се заблуждавате вие. (Ржкопльскания отъ земледѣлцитъ)

Н. Пандаревъ (д. сг): Което е забравило дружбащината.

Б. Димевъ (д. сг): Желаете ли да отговорите на единъ въпросъ: защо г. Драгиевъ и г. Томовъ сж се обособили въ отдѣлни партии, даже сега следъ изборитъ?

Г. Марковъ (з. в): Г. Харизановъ дири еднофронтство още и въ това, че се спекулирало съ низкитъ чувства на народнитъ маси, както той се изрази, и се насаждало въ тѣхъ чувство на отмъщение. Той заключи, че не вижда Земледѣлскиятъ съюзъ да носи каквато и да било държавна идея. Съ други думи, върху Земледѣлския съюзъ се хвърля обвинението, че едва ли не той е разрушителниятъ елементъ въ нашата страна, че той дири начини и срѣдства задкулисни и потайни, за да събори държавата и нейния строй. Това се гради въ вашата фантазия. Кой повече обича България и кой е готовъ да мре за нея, . . .

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Г. Марковъ (з. в): . . . за доказателство на това може да ни послужи близкото минало.

Нѣкой отъ сговориститъ: Тумангеловъ я обича.

Г. Марковъ (з. в): Той е вашъ. — Кой взема участие въ войнитъ; кой пълни преднитъ линии на фронта?

Н. Кемилевъ (д. сг): Ами Радомиръ и Владая!

Г. Марковъ (з. в): Кой ще бѣде засѣгнатъ, ако, не дай Боже, стѣни неприятелски кракъ въ България? Селянитъ, които сж собственици, които сж свързани съ земята и не могатъ да мръднатъ. Та тѣ ли ще сж противъ държавата? А тѣхъ представлява Земледѣлскиятъ съюзъ. Тѣ не могатъ да бѣдатъ противъ държавата, тѣ не могатъ противодържавни идеи да поддържатъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: (Къмъ сговориститъ) Приемате ли анкета, за да се види колко процента отъ тукъ (Сочи земледѣлцитъ) сж участвували въ войната и колко отъ тамъ (Сочи сговориститъ).

Н. Кемилевъ (д. сг): Ти знаешъ ли що е анкета?

Г. Марковъ (з. в): Щомъ става дума, че Земледѣлскиятъ съюзъ е противодържавенъ, азъ трѣбва да отхвърля и друго едно обвинение, и друга една клевета, която се хвърля върху него.

Н. Кемилевъ (д. сг): Вашата защита на отечеството се изрази въ Владайския паметникъ. Вие предадохте България на Добро поле, Радомиръ и Владая, за да дойде неприятельтъ по стѣпките ви въ София. Мълчете! (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Марковъ (з. в): За Добро поле писаха и говориха генерали.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Г. председателю! Кемилевъ прежсва постоянно и провокира. Протестирамъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Мълчи бе, ти си сръбски агентъ! Чуждо котило!

К. Лулчевъ (с. д): Когато е за Добро поле, генералъ Русевъ ще претендира да говори.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни).

Г. Марковъ (з. в): Не азъ ще говоря за Добро поле и не вие. Нека видимъ какво сж казали хората, които иматъ компетентността да говорятъ за Добро поле.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Тия работи сж писани въ в. „Народъ“.

Г. Марковъ (з. в): За Добро поле сж говорили и писали компетентни лица, като г. Русевъ, г. Таневъ, и азъ ще искамъ да процитирамъ въ този моментъ казанитѣ отъ тѣхъ думи. Г. Таневъ въ своята речъ предъ третия държавенъ създъ, както и предъ създа, който съжди 450 души като конспиратори въ Шуменъ, говори за Добро поле и казва: „На Добро поле нѣма предателство“.

Нѣкой отъ сговориститѣ: А има измѣна.

Г. Марковъ (з. в): Нѣма и измѣна.

Н. Кемилевъ (д. сг): А Радомиръ, а Кюстендилъ?

Г. Марковъ (з. в): Генералъ Таневъ въ своята речъ предъ третия държавенъ създъ казва: „Добро поле, нито е предателство, нито е измѣна, даже е доблестъ. Защото Добро поле се отстъпи тогава, когато окопитѣ бѣха запълнени съ жертви и нѣмаше мѣсто за живитѣ. Добро поле е резултатъ на една борба на 640 неприятелски оръдия, срещу 64 наши“. По-нататкъ той казва, че 4 дена следъ пробива при Добро поле, при Дойранъ Плъвенската дивизия има успѣхъ — тая дивизия, която се комплектува отъ районъ, кждето се е родило земледѣлското движение — и трѣбваше да има началникъ, който следъ побѣдата да ѝ заповѣда да отиде напредъ и генералъ Франше Д'Епре да не може да сполучи да се качи на парахода си.

Н. Топаловъ (д. сг): Ако нѣмаше други полкове, още на 1917 г. вие щѣхте да създаде друго Добро поле на Дойранъ. Но тогава при Дойранъ се вземаха мѣрки.

Н. Стамболиевъ (з. в): и други земледѣлци: Г. председателю! Не се дава на единствения нашъ ораторъ да се изкаже.

А. Радоловъ (з. в): Моля да се пази редътъ. Нека се приложи правилникътъ.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Трѣбва да се ликвидира съ единъ въпросъ. (Възражения отъ сговориститѣ)

А. Радоловъ (з. в): Моля, г. председателю, запазете реда. Следвайте правилника.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Не пресичайте!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Накажете го! Оня господинъ постоянно пресича. (Сочи Н. Топаловъ)

Т. Кожухаровъ (д. сг): Искате да го изключите?

Н. Топаловъ (д. сг): За да може тѣхниятъ ораторъ да приказва лъжи.

А. Радоловъ (з. в): Искаме да мълчите. Нѣма да ви дръжчатъ.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Трѣбва да се ликвидира съ единъ въпросъ, за да не става той предметъ на разисквания нито въ пресата, нито тукъ отъ тази трибуна, нито кждето и да било. Това е въпросътъ: съществува ли еднофронтство въ Земледѣлския съюзъ? Това трѣбва да го избие отъ главитѣ си, защото въ Земледѣлския съюзъ нѣма еднофронтство.

Х. Г. х. Петковъ (д. сг): Вашиятъ другаръ Андрей Радевъ защо не го изключите отъ съюза?

Г. Марковъ (з. в): Защо да го изключимъ?

Х. Г. х. Петковъ (д. сг): Защото е осжденъ за конспираторство.

Г. Марковъ (з. в): Съденъ е, но не е осжденъ. Вие не познавате въпроса.

Н. Търкалановъ (д. сг): Да благодарите на амнистията.

Г. Марковъ (з. в): Не е вѣрно. Радевъ не е осжденъ. Когато дойда да говоря по закона за защита на държавата, азъ ще говоря и по този въпросъ. Недей се пери, защото не е вѣрно.

Н. Търкалановъ (д. сг): Осжденъ е на една година строгъ тъмниченъ затворъ, но го амнистираха.

К. Лулчевъ (с. д): Има ли председателъ въ тази Камара?

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

И. Януловъ (с. д): Дайте възможность на оратора да говори.

И. Хрелопановъ (д. сг): Вие сте ни учители.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Нека сме на чисто. Въпросътъ за Андрей Радевъ се повдигна и при провѣрката на Поповския изборъ. Азъ и тогава казахъ на г. Търкалановъ, който казваше, че този почтенъ човѣкъ е билъ конспираторъ, че не е осжденъ. 9 юний завари този човѣкъ като околийски началникъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Не говорете за личности!

Г. Марковъ (з. в): Той е единъ почтенъ човѣкъ.

Х. Г. х. Петковъ (д. сг): Който образува разбойнически банди.

Г. Марковъ (з. в): Г-да! Въ метежното дѣло имаше 450 подписа отъ граждани на гр. Попово, които установяватъ коректното държане на г. Радевъ презъ време на преврата на 9 юний 1923 г. (Оживление)

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, тишина, г-да!

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! По въпроса за еднофронтството ще моля да се разбере, че Земледѣлскиятъ съюзъ, който съществува 25 години съ своитѣ разбирания и съ своята идеология, съ своя съставъ на дребни земледѣлски стопани, не може да бжде еднофронтски.

И. Хрелопановъ (д. сг): Съ идеологията на Стамболийски.

Г. Марковъ (з. в): Каква е идеологията на Стамболийски?

И. Хрелопановъ (д. сг): Ето я, въ Вашата статия въ в. „Земледѣлско знаме“. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Г. председателю! Ако продължава така, нашиятъ ораторъ и за три часа не може да се изкаже.

С. Савовъ (д. сг): Ти мълчи там!

Председателствувашъ А. Христовъ: (Звъни)

Г. Марковъ (з. в): Идвамъ на единъ другъ въпросъ. Това е обвинението, което се хвърли предимно отъ страна на правителственитѣ хора, за връзкитѣ на Земледѣлския съюзъ съ така нареченото задгранично представителство. Земледѣлскиятъ съюзъ нѣма никакво задгранично представителство. Това нека се разбере. По случай събитията нѣкои членове на Земледѣлския съюзъ сѣ емигрирали въ чужбина и сѣ образували тамъ за себе си задгранично представителство (Възражения отъ сговориститѣ)

И. Януловъ (с. д): Азъ съмъ билъ депутатъ и въ 1916 г., но за първи пътъ виждамъ такава липса на дисциплина.

Председателствувашъ А. Христовъ: (Звъни) Моля!

А. Радоловъ (з. в): Изглежда, че тия обструкции сѣ предварително организирани.

И. Януловъ (с. д): Защо оратора постоянно го прекъсватъ?

Г. Митовъ (д. сг): Взехме примѣръ отъ Янко Сакъзовъ.

Председателствувашъ А. Христовъ: (Звъни)

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ заявявамъ отъ името на Земледѣлския съюзъ, че той нѣма никакво задгранично представителство и че ако съществува такава, то е създадено по починъ на тѣзи, които сѣ емигрирали въ чужбина.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Туй то!

Г. Марковъ (з. в): Какви сѣ отношенията ни къмъ тѣхнитѣ действия? Земледѣлскиятъ съюзъ намира, че действията на задграничното представителство, както то се нарича, сѣ пакостни за страната, за нейното спокойствие. Не единъ пътъ, не при единъ случай, а при хиляди случаи Земледѣлскиятъ съюзъ е засвидетелствувалъ и е давалъ декларации, че той отрича това задгранично представителство, че той отрича неговата дейностъ, че я квалифицира като пакостна за страната и за нейното спокойствие. Това искамъ да разберете веднажъ за винаги.

И. Хрелопановъ (д. сг): За голѣмо съжаление, фактитѣ говорятъ противното.

Н. Кемилевъ (д. сг): Тази декларация трѣбва да я потвърдятъ всички. Баевъ не е съгласенъ, никой не ржкоплѣска.

Х. Баевъ (д. сг): Нѣма нужда, защото хиляди пъти е правена такава декларация.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ние се покланяме на такава декларация, но потвърдете я отъ тамъ.

А. Радоловъ (з. в): Не ни даваге възможность.

Г. Марковъ (з. в): Нека кажа нѣколко думи за непрекъснатитѣ натяквания отъ страна на правителството за болшевишкитѣ методи въ управлението на Земледѣлския съюзъ и по-конкретно въ обвинението, че ние, бидейки на властъ, сме действували въ съдружие съ комуниститѣ. Азъ смѣтамъ, че тази моя задача е улеснена отъ г. Харизановъ, който ви цитира едно писмо отъ г. Коларовъ, печатено нѣкъде въ болшевишка Русия — дано е вѣрно, азъ не знамъ за съществуването му — въ което се казва, че комуниститѣ съжалявали, за гдето на 9 юний не сѣ присъединили къмъ сваленитѣ земледѣлци, та заедно съ тѣхъ да се борятъ срещу новата властъ.

П. Палиевъ (д. сг): А после си поправиха грѣшката презъ септемврий.

Г. Марковъ (з. в): Ше дойда и за септемврий. Само то писмо на Коларовъ показва, че бидейки на властъ, ние не сме имали никакви отношения съ комуниститѣ.

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

Г. Марковъ (з. в): И за туй е било необходимо Коларовъ да съжалява, че на 9 юний комуниститѣ не сѣ присъединили къмъ насъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Голѣми скокове правите.

Г. Марковъ (з. в): Много често се споменава, че покойниятъ министъръ-председателъ Стамболийски билъ казалъ, че ще даде управлението на комуниститѣ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Публично е заявилъ това.

Р. Маджаровъ (д. сг): И вие и азъ тогава бѣхме депутати. Въ своята речъ, която той произнесе тукъ, обръщайки се къмъ насъ, той каза: „Не на васъ, които ще пратя въ Рилския манастиръ да си почивате ше дамъ властта, а на тѣхъ, на комуниститѣ“. Тогава половината отъ вашата група бѣше крайно недоволна отъ това изявление.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Това е единъ фактъ, който може да се провери въ дневницитѣ на Народното събрание и нѣма защо да се спори по него. За туй намирамъ, че грѣшите, защото изнасяте само половината частъ отъ речта. Той каза: „Ще предамъ властта на тѣхъ, на комуниститѣ“; но вие не казвате другитѣ мю думи. А тѣ сѣ: „Ако спазваме конституцията, ако следваме парламентаризма, вие нѣмате право да претендирате за управление, което да замѣсти земледѣлското правителство. Трѣбва да претендиратъ ония, които идатъ по болшинство следъ правителството“.

П. Палиевъ (д. сг): Това не е вѣрно.

Г. Марковъ (з. в): А това бѣха — комуниститѣ, които имаха най-голѣма следъ правителството група и по повелението на конституцията трѣбвало тѣ да замѣстятъ управлението. Намѣрете дневницитѣ и ще видите, че ще бждете опровергани.

Р. Маджаровъ (д. сг): Тогава Джидровъ прекъсна Стамболийски, а той му каза: „Азъ ще ви избеся васъ“. Тогава Лулчевъ го биха, а Пастуховъ щѣха да го убиятъ. Азъ го вардихъ.

Г. Марковъ (з. в): Азъ смѣтамъ, че дадохъ достатъчно обяснения по всички подозрения и обвинения, които се хвърлятъ върху Земледѣлския съюзъ, отъ името на групата, която представлявамъ. И азъ давамъ тия обяснения съ всичката сериозность, като заявявамъ, че онова, което твърдя тукъ, е установената политика на Земледѣлския съюзъ, че то е това, което ние провеждаме въ нашия организационенъ животъ и вънъ отъ него нѣма абсолютно нищо друго. Всичко друго, каквото се говори по адресъ на Земледѣлския съюзъ, е само съчинени истории. Земледѣлскиятъ съюзъ — тукъ е мѣстото да заява — има нужда отъ една пълна свобода за развиване, макаръ че той и при насилие, и въпрѣки насилието ще се развива, защото има на какво да почива неговиятъ развой. Обаче ние искаме да поставимъ Земледѣлския съюзъ подъ ржководството на неговитѣ изпитани представители. Ние искаме свобода, за да можемъ да проведемъ въ всичкитѣ поддѣления на Земледѣлския съюзъ политиката, която повелява неговиятъ организационенъ животъ, за да нѣма случаи, кждего, гѣмайки ние достъпъ до изолиранитѣ земледѣлски организации, да проникватъ други разбираня и други шушукания.

И. Хрелопановъ (д. сг): Г. Марковъ! Извинете.

Отъ земледѣлцитѣ: Стига, бе!

И. Хрелопановъ (д. сг): Смѣтате ли, че задъ вашата група нѣма друга една тройка, която прокарва съвършено друга политика?

Г. Марковъ (з. в): Колкото се касае за подозрението или за обвинението, че ние сме насаждали въ срѣдата на земледѣлскитѣ маси мисълъ за отмъщение, азъ съмъ длъженъ тукъ да отбия най-категорично това обвинение и да заява, че оная, когото вие най-много обвинявахте, покойниятъ Цанко Бакаловъ, за когото вие казахте, че билъ пѣвецътъ на цепеницата, той въ предсмъртния си часъ, когато никой не може да се съмнява въ истинността на думитѣ

му, каза: „Никой никому да не отмъщава“. Е добре, това е днешь политиката на Земледѣлския съюз! (Бурни ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

И. Хрелопановъ (д. сг): Това е изповѣдалъ въ предсмъртния си часъ, но по-рано?

Р. Маджаровъ (д. сг): Хубаво е казалъ човѣкътъ, но ако разрешите, г. Марковъ, азъ мога да Ви прочета друго едно писмо, . . .

Г. Марковъ (з. в): Азъ разрешавамъ, но г. председателъ да ми зачете после това време.

Р. Маджаровъ (д. сг): . . . отъ самия Цанко Бакаловъ, адресирано до мене, въ което той казва, че не е черна толкова днешната власт. Това ми пише той лично следъ пуцането му отъ затвора. Ако искате, мога да Ви го прочета.

Г. Марковъ (з. в): Следователно, много грѣхове ви тежатъ на душата, задето измъчвахте този човѣкъ безъ причина.

Г. г. народни представители! Минавамъ на въпросъ за гражданската свобода. Нека ми бѣде позволено да разгледамъ този въпросъ затуй, защото ние сме отъ ония, които отъ 4 години насамъ неоснователно, несправедливо понасяме едни изключителни условия. Ние сме хората, които 4 години, вече петата година какъ не се ползуваме отъ онѣзи свободи, които сѣ осветени отъ конституцията и които сѣ резултатъ на вѣковни борби. Ние смѣтаме, че единъ народъ, за да може да прогресира, за да може да се предаде на творчество, трѣбва да му бѣдатъ гарантирани всички свободи. Отъ дебатитѣ по отговора на тронното слово вие видѣхте, какви предубеждения съществуватъ отъ страна на болшинството спрѣмо насъ. Такива предубеждения ние срѣщаме всѣки часъ и всѣка минута, където и да отидемъ, съ малки изключения. И нека признаемъ отъ трибуната, че едно малко облекчение почувствувахме само съ промѣната, която стана презъ януарий месецъ 1926 г. Но то бѣ много малко. Азъ ще кажа даже недостатъчно, защото още има околии, въ които ние днешь не можемъ да стѣпимъ. И азъ смѣтамъ за умѣстно, когато критикуваме правителствената политика, да направя единъ апелъ отъ страна на групата, която представлявамъ и отъ страна на Земледѣлския съюзъ, когото искаме да защитимъ въ настоящия случай — правителството да възстанови пълнитѣ граждански свободи на числящитѣ се въ редоветѣ на Земледѣлския съюзъ граждани на тая страна. Отъ това само вие, преди всичко вие ще спечелите, а следъ това и самата страна. Казвамъ вие, защото нека не отричаме едно положение: че действително вследствие на тоя изключителенъ режимъ и вследствие на станалитѣ събития и на понесенитѣ жертви, срещу васъ има едно напластено негодувание. Ние трѣбва да изкоренимъ това негодувание. Но азъ не считамъ, че пѣтътъ, по който вие смѣтате да го корените, е правъ. Азъ виждамъ въ разбиранията на много отъ вашитѣ срѣди методи, които сѣ за осъждане. Вие, за които се касае тая моя преценка, смѣтате, че трѣбва да се върви по пѣтъ на запушване устата, че трѣбва да се ограничаватъ свободитѣ, че трѣбва да има пресиленъ контролъ. Азъ смѣтамъ, че тъкмо обратниятъ пѣтъ трѣбва да се следва, а именно пѣтътъ на възстановяване пълнитѣ граждански свободи. Отъ това, г. г. народни представители, повтарямъ, никой нѣма да пострада. Пълната свобода ще даде възможностъ на всички угнетени и на всички отекчени да могатъ чрезъ словото да намалатъ поне оная натегнатостъ, която съществува въ тѣхнитѣ души. Азъ смѣтамъ, че не сѣ прави ония срѣди и ония лица, нека кажемъ лица, които твърдятъ, че свободата трѣбва да се дава, като въ аптека — на часъ по лъжичка. Азъ туй чухъ, за голѣмо съжаление, даже отъ г. Палиева, единъ общественникъ отъ по-дълго време. Той каза, че много свобода се била дала, щомъ като ние сме дошли на тия скамейки. А азъ ще кажа, че вие много малко свобода дадохте; при по-голѣма свобода, вие щѣхте да видите колко повече тия скамейки (Сочи лѣвицата) щѣха да се напълнятъ. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ врабчовисти)

Т. Кожухаровъ (д. сг): Това щѣше да бѣде голѣма пакостъ и опасностъ за България.

Г. Марковъ (з. в): Нѣма да бѣде опасностъ за България, когато България тукъ се представлява отъ своя народъ;

когато България се представлява отъ невѣрно изразената воля на народа, тогава има опасностъ за нея.

Г. г. народни представители! Ние се въртимъ все около единъ въпросъ, а именно около въпроса за 9 юний. За събитията отъ 9 юний нѣма да говоря, превратѣтъ, който стана на 9 юний, нѣма да го преценявамъ. Ако вземемъ ние да го преценяваме, всѣки ще бѣде въ правото си да ни обвини, че го разглеждаме пристрастно, защото ние сме една отъ заинтересованитѣ страни въ случая. Нека оставимъ 9 юний да бѣде прецененъ отъ историята. Но 9 юний има послѣдствия и ние сме длѣжни да се вгледаме въ тия послѣдствия. Ако сега не можемъ да дадемъ една преценка на 9 юний, затова защото тая преценка може да ни наведе въ погрѣшни разсѣждения, въ всѣки случай 9 юний даде известни послѣдствия, предъ които не можемъ да си затворимъ очитѣ.

Вчера тукъ нѣкои отъ болшинството говориха за септемврийскитѣ събития отъ 1923 г. И азъ искамъ да спра за малко вашето внимание върху тѣзи събития, за да чуете и нашитѣ разсѣждения по тѣхъ.

П. Палиевъ (д. сг): Ако можете, да кажете нѣщо и за септемврийскитѣ събития презъ 1922 г.

Г. Марковъ (з. в): Ако е толкозъ интересно, и за тѣхъ мога да кажа.

Септемврийскитѣ събития въ 1923 г. сѣ събития, които потопиха въ печаль българския народъ, събития, които имаха тежки послѣдствия, равни на тия отъ една война.

П. Якимовъ (д. сг): Кой ги предизвика?

Г. Марковъ (з. в): Ще дойда и на този въпросъ — кой ги предизвика и какъ станаха. — По станалитѣ събития презъ 1923 г. се хвърля едно обвинение и върху Земледѣлския съюзъ — че и той е участвувалъ въ тия събития. Азъ ще ви припомня, че следъ преврата на 9 юний, презъ времето между юний и септемврий хората на Земледѣлския съюзъ бѣха подложени на повсемѣстно арестуване, на прѣследване. А въ много околии бѣха подложени на побой най-първитѣ хора на Земледѣлския съюзъ. Следъ затварянето на нашитѣ хора въ затворитѣ, почти всички повидни земледѣлци въ България бѣха обременени съ много голѣми гаранции, за да бѣдатъ пуснати.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Дружбаши кажете.

Г. Марковъ (з. в): За ликвидацията на тия събития вие трѣгнахте по единъ пѣтъ, който ние не намираме, че е правъ — пѣтътъ на отмъщението. Вие отмъщавате. Тази политика — да се арестуватъ повсемѣстно всички сдружени земледѣлци въ България, тази политика — да се отекчаватъ съ гаранция надъ стотици хиляди лева, които носятъ разходи само по 10—15 хиляди лева, тая политика — да се отнема здравето на гражданина, числящъ се къмъ Земледѣлския съюзъ, тая политика, г. г. народни представители, е една политика на отмъщение. Не само въ България сѣ ставали такива събития.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): И за какво има да се отмъщава?

Г. Марковъ (з. в): Тъкмо защото нѣма за какво да се отмъщава, азъ осъждамъ тази политика, г. Пѣдаревъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Вие не отмъщавате ли?

Г. Марковъ (з. в): Казвамъ, не само въ насъ сѣ ставали подобни събития. Азъ ще ви припомня, че следъ войната — прѣсни събития искамъ да припомня — станаха такива събития и въ Германия. Вие знаете какво стана въ Германия, когато се бѣха повдигнали срещу републиканското правителство и републиката; цѣли полкове, подведени отъ военнопочалницитѣ, въ послѣдствие бѣха заградени и знаете какво стана съ бунтовницитѣ: главнитѣ виновници бѣха пуснати срещу една декларация, че се отказватъ въ бъдеще да влизатъ въ такива акции.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Недейте сравнява тия работи — тамъ сѣ геройства.

Г. Марковъ (з. в): Азъ лично видѣхъ станалитѣ революционни борби въ Мюнхенъ и мога да ви кажа очудването си, че даже въ моментъ на революция, дветѣ страни, които сѣ борили, сѣ пропускали каминитѣ съ червенъ

кръст да минат, като за моментъ сж прекратявали борбата. Това е единъ признакъ, който говори за едно високо и голѣмо съзнание. И азъ смѣтамъ, че отъ гледна точка на преживѣното, на идеалното да се стремимъ къмъ културата, да се стремимъ къмъ онова, което могатъ да ни дадатъ по-напредналитѣ народи, политиката, които се следваше следъ 9 юний, политиката на повсемѣстни арести, малтретирания и материални ощетявания на сдружени земледѣлци, бѣше една погрѣшна политика и въ течение на тая политика се създадохъ септемврийскитѣ събития. Самиятъ фактъ на отмѣщението създаде едно настроение. Земледѣлскиятъ съюзъ тогава нѣмаше своитѣ представители и ръководители, които да могатъ да опятятъ неговитѣ хора. Азъ лично бѣхъ свободенъ малко време — отъ 15 юний до 20 августъ 1923 г. Въ едно изложение тогава до г. министъръ Цанковъ азъ прокарахъ сжщата мисль. Азъ го молѣхъ да отвори вратата на всички затвори.

Е. Начевъ (д. сг): Ние молихме Стамболийски да отвори вратитѣ на Шуменския затворъ, ама не ги отвори.

Г. Марковъ (з. в): То е другъ въпросъ. Когато ще разглеждаме политиката на Стамболийски и въпроса за шуменскитѣ затворници, тогава ще говоримъ; сега азъ разглеждамъ въпроси, свързани съ вашата политика.

Та, казвамъ, азъ молихъ г. Цанковъ да се отворятъ затворитѣ, да се пуснатъ всички граждани, които, докато имаме сведения, бѣха надъ 50 хиляди души затворени въ тия времена. Въ най-работния сезонъ, най-здравитѣ, най-дееспособнитѣ хора бѣха задържани цѣли месеци. Това бѣше една погрѣшна политика. Следъ туй, обезглавена поради липса на водителитѣ и, земледѣлската организация остана безъ всѣкакво ръководство и поради създаденото незадоволство отъ политиката, която се следваше въ него моментъ, казвамъ, нѣкои наши хора бѣха се увлѣкли. Но това не е намѣса на Земледѣлския съюзъ. Земледѣлскиятъ съюзъ не е одобрявалъ и не може да одобрява такива срѣдства за борба въ политическия животъ. Нашитѣ борби се свеждатъ само въ рамкитѣ на закона и вие никога не можете да констатирае тогазъ, когато Земледѣлскиятъ съюзъ е ималъ свое законно ръководно тѣло отъ 9 юний насамъ, да е давалъ каквито и да било директиви въ друга смисль. Вие не можете да намѣрите между хората, които представляваха Земледѣлския съюзъ въ най-буриитѣ времена, такива, които да сж изпадали въ умопомрачение или въ увлѣчение.

И. Хрелопановъ (д. сг): Какъ не Ви е срамъ да говорите това! Атенатитѣ въ театръ „Одеонъ“, убийството на Михаилъ Такевъ, търновскитѣ събития и какво не още? Не били го правила! (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Не ви е срамъ!

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Земледѣлскиятъ съюзъ, повтарямъ, не е сторонникъ и не смѣта, че по пѣтя на излизане внѣ отъ рамкитѣ на законитѣ може да се печелятъ придобивки. Днесъ вие може да сте силни, а намѣсто васъ да има други по-силни, но и силнитѣ трѣбва да провеждатъ политика, която се включва въ рамкитѣ на закона.

Следъ септемврийскитѣ събития вие не можете да намѣрите случай, кждето Земледѣлскиятъ съюзъ да е очертанъ като нелегаленъ. Защото не дълго време следъ септемврийскитѣ събития се избра предшествуващото Народно събрание. Тогава Земледѣлскиятъ съюзъ си избра своя парламентарна група и можѣ да се представи въ оня видъ, въ който си е. Парламентарната група на Земледѣлския съюзъ взема въ рѣшетѣ си организацията и я поведе въ пѣтя на легалнитѣ борби и вие сте свидетели, че въ продължение на цѣлия четиригодишенъ периодъ на миналото Народно събрание не е регистриранъ случай на нелегална борба или на ръководство, което да уплѣтва Земледѣлския съюзъ за нелегална борба.

И. Търкалановъ (д. сг): Дайте ми думата. Ще ви цитирамъ само в. „Народъ“.

Г. Марковъ (з. в): Елате по-наблизо, за да Ви чуя.

И. п. Янчевъ (з. в): Нека той се качи на трибуната! А вие, г. Марковъ, слѣзте!

И. Търкалановъ (д. сг): Позволявате ли, г. Марковъ?

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, г. Търкалановъ!

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ виждамъ, че г. Търкалановъ е много мѣракливъ да влѣза въ споръ съ него, но когато влѣза, нѣма да съмъ азъ, който ще мѣкна. Затова моля го да си седне на мѣстото.

Станаха събития на 16 априлъ 1925 г., нека да забележа, събития, каквито не бѣха ставали въ нашата страна. И нека всички да съжаляваме за всички ония жертви, които се дадохъ като послѣдствия на всичкитѣ тѣзи изживѣнитѣ събития. Нечуванъ агентътъ въ църква, . . .

А. Пиронковъ (д. сг): Съ участието на дружбаши.

Г. Марковъ (з. в): Именно, до това ще дойда — какво участие иматъ дружбашитѣ, за да видите, че тѣва, които наричатъ дружбаши, а тѣ сж земледѣлци, нѣматъ абсолютно никакво участие.

Нито единъ слѣдъ въ България не е установилъ участието на Земледѣлския съюзъ въ атентата на 16 априлъ 1925 г., въ конспирацитѣ около атентатитѣ въ България.

А. Пиронковъ (д. сг): Слѣдътъ точно това установи.

Г. Марковъ (з. в): Тѣкмо това не е установилъ слѣдътъ. Нѣщо повече: азъ се позовавамъ на свидетелствуването на началника на Обществената безопасностъ въ Стара-Загора, който категорично заяви предъ полемия слѣдъ тукъ, че, за шасте на Земледѣлския съюзъ, въ Старозагорския окръгъ нѣма разкрито участие на никакъвъ земледѣлецъ въ образуването на нелегални ядра. Туй ще ви засвидѣтелствуватъ всички, които сж добросвѣстни и които искатъ да говорятъ истината: нѣма участие на Земледѣлския съюзъ въ никакви нелегални ядра и нелегални организации. Азъ ще ви наумя и другъ единъ случай, за който сигурно г. Търкалановъ ще иска да ме прѣсѣче. Въ Поповска околия и въ Шуменски окръгъ, по-конкретно, се създаде едно голѣмо дѣло за голѣми нелегални ядра. Всички земледѣлски дружби въ Шуменския окръгъ се обявиха за нелегални групи и се посочиха 450 души обвиняеми въ този процесъ.

И. Търкалановъ (д. сг): Изглежда, че когато лѣжешъ, самъ не си вѣрвашъ!

Г. Марковъ (з. в): Бѣха подведени като обвиняеми по този процесъ около стотина души комунисти и останалитѣ 350 или 320, не помня добре, обвиняеми бѣха сдружени земледѣлци. Цѣла година и нѣколко месеци стоя неразгледано това дѣло и 450 души български граждани стояха въ затвора въ Шуменъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Има участие на дружбаши отъ с. Чангърлий и отъ други села.

Г. Марковъ (з. в): Ще дойдете тукъ, г-не, и ще ги кажете. Азъ ви посочвамъ сега единъ примѣръ, за да видите, че сжществуваше конспирация, която предварително бѣше скроена отъ партизанитѣ въ селата. Това се установи въ сѣда. Въ сѣда се установи, че мѣстнитѣ партизани, рѣшителници на Земледѣлския съюзъ, сж посочили най-значителнитѣ земледѣлци, като участници въ конспирацията, само за да ги вкарать въ затвора и тѣ стояха въ затвора година и шестъ месеца, докато дойде единъ слѣдъ най-после, който въ продължение на месецъ и половина, анкетирайки най-внимателно, изследвайки най-подробно случаетѣ, намѣри всички земледѣлци, обвинени въ този процесъ, за невиновни и ги оправда, включително и Андрея Радевъ, за който г. Търкалановъ тукъ говори. Това е едно доказателство, че за нелегална борба и за нелегална организация въ срѣдата на Земледѣлския съюзъ говорите само съ фантазии и само съ внушение. (Рѣжкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ — крило „Врабча“)

И. Хрелопановъ (д. сг): Азъ мога да Ви увѣря, че гравителството на г. Цанкова ограничи разследването и прѣследването на ония събития, които станаха на 16 априлъ, за да намали предъ външния свѣтъ всичко туй, което бѣше взело грамадни размѣри.

Г. Марковъ (з. в): И да не бѣше го ограничилъ, нѣмаше да намѣри нито единъ земледѣлецъ. Но хиляди земледѣлци по този случай пострадаха.

Х. Силяновъ (д. сг): Грънчаровъ комунистъ ли бѣше или дружбашъ?

Г. Марковъ (з. в): Азъ не знамъ кой какъвъ е билъ. Азъ разглеждамъ всъки единъ тъй, както е установено отъ правосъдието.

Г. г. народни представители! Когато се разглежда въпросътъ за гражданската свобода, когато се касае да тръгнемъ въ единъ нормаленъ пътъ, азъ, отъ гледна точка да допринеса именно за навлизането въ този пътъ, искамъ да спра вниманието на правителството върху единъ фактъ, който отъ наше гледище и отъ наше разбиране е страшенъ и печаленъ.

Въпросътъ е за образуванитѣ въ България патриотични организации. Ние не отричаме, че въ България могатъ да се създаватъ патриотични организации — могатъ да се създаватъ всъкакви организации. Но само онѣзи организации сж полезни на страната, които включватъ своята дейностъ въ рамкитѣ на законитѣ на тая страна. Ние считаме, че организации, които биха си поставили за задача да преследватъ една частъ отъ гражданството, една частъ отъ българския народъ, безъ да спазватъ законитѣ на тая страна и въпрѣки изричнитѣ запрещения на тия закони, особено когато тѣ не се спиратъ отъ самата власт, когато тѣ не се преследватъ отъ самата власт, а мълчаливо се насърчаватъ, носятъ пакостъ за спокойствието на нашата страна.

Н. Пъдаревъ (д. сг): За вашитѣ ядра ли Ви е думата?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Марковъ! Ще ми позволите веднага да Ви отговоря по този въпросъ.

Г. Марковъ (з. в): Ще ми отговорите после, г. министъръ-председателю. Чуйте по-напредъ онова, което ще кажа.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Има нѣща, които азъ не мога да оставя. Виждате, че мълча много.

Г. Марковъ (з. в): Добре.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ нѣма да навлизамъ въ всичкитѣ онѣзи въпроси, които Вие тукъ тълкувате — понятно защо — но ще ви припомня само следното. Докогато вие се кълнете на човѣка, когото считате, че е наша програма — а той бѣше програма и на болшевикъ, и на анархизмъ, и на боленъ мозъкъ — дотогава бѣдете увѣрени, че усилията на властта да спира такива организации, за които Вие поменавате, ще бждатъ въ голѣмъ размѣръ спѣвани. Туй добре да го знаете. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Марковъ (з. в): Азъ мога да успокоя г. министъръ-председателя, че Земледѣлскитѣ съюзъ не се е кланялъ и не се кланя на никакви Богове и на никакви личности. Земледѣлскитѣ съюзъ следва една пжтица, които сж начертани въ неговия организационенъ животъ, и следва едни идеи, които сж неизмѣнни въ продължение на 25 години. (Възражения отъ сговориститѣ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля, г-да, недейте го пресича, защото само замѣглявате въпроситѣ.

Г. Марковъ (з. в): Ние не сме отъ ония, които да не признаваме, че бидейки обществена група въ тая страна, бидейки властъ въ тая страна, сме погрѣшници. Не сме отъ тѣхъ. Даже, ако щете, ние сме единственитѣ, които имаме смѣлостта да признаваме известни наши грѣшки, но никога нѣма да се ржководимъ отъ да повтаряме тия грѣшки. Въ нашия собственъ пътъ — пжтя, който ще следваме напредъ — като ще го следваме, ние ще гледаме да отбѣгваме всички онѣзи грѣшки, които сж предизвиквали известни репресии въ нашата страна. Ние нѣма да одобримъ, отъ когото и да бжде сторено, едно дѣло, което е напакостило за спокойствието на тая страна. Недейте смѣта, че ние сме фанатици. Ние сме идеалисти.

Отъ сговориститѣ: О-о-о!

Г. Марковъ (з. в): Азъ ще се върна на въпроса, защо сж станали тѣзи екцеси. Мога да ви кажа, че тѣ сж резултатъ на онова настроение, което идѣше отъ фронта.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Я недейте влиза въ този въпросъ, защото нищо нѣма да допринесете — нито вие, нито ние.

Г. Марковъ (з. в): Затуй азъ искамъ да бжде успокоено и правителството, и болшинството, което подкрепя политиката на правителството, че въ неговия пжтъ за спокойствието на страната то нѣма да срещне отъ страна на Земледѣлския съюзъ никога прѣчка. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ — крило „Врабча“) Но заедно съ това, когато виждаме известни дефекти въ управлението, когато виждаме, че има да ставатъ нѣща, които не трѣбва да ставатъ, ние нѣма да изпускаме случая да ги посочваме на властта, за да взема тя съответнитѣ мѣрки.

Т. Кънчевъ (д. сг): Кажете кои патриотически организации визирате?

Г. Марковъ (з. в): Тѣ сами ще се кажатъ. Ето тукъ (Почва книжа) има патриотични организации. Азъ не ги познавамъ, не ги зная.

Г. г. народни представители! Има едно заявление, подадено отъ единъ нашъ деятелъ до прокурора, въ което той излага случая, въ който, като гражданинъ на тая страна и като кандидатъ за народенъ представител, е билъ жертва на насилие, упражнено отъ срѣдата на такива организации. Може би тѣ сж личности, които сж нарекли такива организации, но въ всъки случай азъ спирамъ вниманието на властта върху тоя фактъ, защото, между прочемъ, самиятъ случай е подкрепенъ и отъ самата власт. Случаятъ е следниятъ. Въ Османъ-Пазаръ, г. Палиевъ, на 15 май бѣхме разгласили събрание и бѣше опредѣлено да отиде на събранието Георги Трифоновъ, 35-годишенъ учителъ, бившъ директоръ на гимназия и 55-годишенъ по възраст гражданинъ. Стига Трифоновъ на 14 вечерта тамъ. Когато отива да преспи у единъ свой познатъ въ Османъ-Пазаръ, настигатъ го две лица, отдѣлятъ настрана него и лицето, което го води у дома си, на него казватъ, че трѣбва да си отиде, а лицето, което ще го приеме, заплашватъ да не го приема. Нито единиятъ, нито другиятъ си казватъ нѣщо помежду и си заминаватъ. Отиватъ въ къщи и си размѣнятъ разговоритѣ, които сж имали изъ улицата. Трифоновъ е билъ принуденъ да отиде въ хотелъ, за да не причини безспокойство на хазайна, при когото трѣбваше да остане. Презъ нощта, въ хотела — въ заявлението е посочено и името на старшия стражаръ — идва единъ старши стражаръ, чука на вратата и отвѣтре се отваря, понеже се обажда полицията. Следъ отварянето, по 12 ч. презъ нощта, предлагатъ на Георги Трифоновъ да последва полицейския стражаръ, придруженъ още отъ две цивилни лица. Още отъ вечерта на Трифоновъ е направило впечатление, че не го записватъ въ списъка, въ книгата за посетителитѣ. Извеждатъ го навънъ, качватъ го на единъ файтонъ, отдѣля се старшиятъ стражаръ, а дветѣ цивилни лица придружаватъ Георги Трифоновъ съ файтона до края на града, дето има гора, спиратъ въ гората посредъ нощъ и го каратъ предъ парабелъ да даде клетва, че той, първо, нѣма да каже никому нищо и, второ, ще си отиде още въ момента тамъ, отдето е дошълъ. И действително той още презъ нощта се е принудилъ презъ гората и презъ нивитѣ да си отиде и сутринта е стигналъ въ едно близко село.

Азъ спирамъ вниманието на властта на този случай, който, ако бѣше станалъ изолирано, независимо отъ самата власт, може би щѣхъ да отмина, но понеже той става подъ покровителството на властта, въ лицето на старшия стражаръ, азъ смѣтамъ, че и самата властъ одобрява всичко това. Това, което е направено, по нашата преценка, е крайно осждително.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Марковъ! За всички ваши избори вие дадохте амнистия на провиненитѣ чиновници; азъ за изборитѣ, които станаха, амнистия на никакъвъ чиновникъ нѣма да дамъ.

Отъ лѣвицата: Браво! (Ржкоплѣскания)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Сждътъ ще си каже думата.

Г. Марковъ (з. в): Отъ тази декларация на г. министъръ-председателя азъ съмъ доволенъ. Нѣщо повече, ще заявя, че азъ имахъ да изнасямъ въ речта си много случаи на изборни насилия, обаче нѣма да ги изнася, защото вѣрвамъ, че една декларация, дадена отъ министра, че нѣма да позволи да се даде въ тази Камара амнистия на провиненитѣ чиновници, означава, че преди всичко той лично

не одобрява насилията, които сж станали и, отъ друга страна, че той заедно съ всички ония, които апелираме да настъпи най-после единъ редъ въ тази страна, желе тсва и че ще се дойде до онова желано положение, което всички гонимъ и което искаме часъ по-скоро да настъпи. (Ражкоплъскания отъ лъвицата)

Т. Кожухаровъ (д. сг): Само че на вашитъ политически приятели, за които пледирате сега — никаква амнистия. Това да го запомните.

К. Лулчевъ (с. д): Другъ министъръ се обажда!

Н. Кемилевъ (д. сг): Ония престъпници, които се промъкнаха тукъ, трѣбва да отидатъ въ затвора.

Г. Марковъ (з. в): Азъ ида на този пунктъ, за да ви кажа, че вие сте на погрѣшенъ пѣтъ, когато заявявате, че ще турите точка на даването амнистия по изживѣнитъ вече събития.

К. Лулчевъ (с. д): Г. председателю! Кажете, има ли тукъ престъпници? Какъвъ е този езикъ!

П. Палиевъ (д. сг): Г. Марковъ! Случаятъ съ Георги Трифоновъ стои така. Мене ми съобщиха това, азъ провѣрихъ и се оказа, че този господинъ, който е мичалъ презъ всичкитъ партии на България, е единъ голѣмъ поплюво и ви е излъгалъ, като ви е представилъ тѣй страшна картината, за да засвидетелствува единъ голѣмъ политически активъ предъ васъ. За свободата въ Османъ-Пазаръ можете да попитате г. Омарчевски, който идна да държи публично събрание тамъ и на когото бѣше предложена всичката свобода да обиколи цѣлата околия. Той е тукъ, нека ме опровергае.

К. Лулчевъ (с. д): За факта, не за свободата, кажете.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това сж факти 999 на хилядата все отъ такова естество.

К. Лулчевъ (с. д): Ще ги чуемъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ зная други факти, ще ги видите кои сж тѣ и тогава ще се разбере какъде е еднофронтовството.

К. Лулчевъ (с. д): И вие ще чуете факти.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А вие, като социалдемократи, трѣбва да мълчите, защото като партия сте характеризирали всичкото това, което г. Марковъ търси сега случая да замазва.

К. Лулчевъ (с. д): Какво искате да кажете?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ще чуете.

К. Лулчевъ (с. д): Има много работи да се кажатъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Имайте търпение и ще чуете вие самъ какво сте казвали.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че г. Палиевъ е заблуденъ, като вѣрва, че Георги Трифоновъ е единъ човѣкъ, който може да измисли истории. Има единъ другъ фактъ, който веднага Ви опровергава — че въ Османпазарско само въ три общини е имало застъпници. Това много говори. Тѣй че азъ смѣтамъ, че този актъ не е изолиранъ, а той има по-широки връзки и има значение за тѣзи застъпници, за които говоря.

Азъ се спирамъ на този въпросъ, за който г. Кожухаровъ прибѣрза да заяви, че единодушно правителственото болшинство ще се противопостави и на искането за една амнистия.

Н. Кемилевъ (д. сг): Въ това да бждешъ увѣренъ.

Г. Марковъ (з. в): Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че това е една погрѣшна политика, че това е единъ погрѣшенъ пѣтъ.

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Изживѣха се известни страшни събития. Всички осъждаме инициаторитъ на тия събития и всички се прекланяме предъ жертвитъ на тия събития. Обаче властта, която трѣбва да стои надъ всички, трѣбва да бжде равна къмъ всички. Недейте забравя, че по тѣзи събития имаше виновници и отъ дветъ страни: имаше виновници и отъ едната страна и отъ другата страна. Виновницитъ отъ едната страна бѣха амнистирани още въ първия моментъ, когато за виновницитъ отъ другата страна амнистията се даде твърде късно, а има случаи, наказани за престъпни деяния въ връзка съ сѣщитъ събития, които още лежатъ въ затворитъ. Азъ смѣтамъ, за доброто, за спокойствието на тази страна, което всички желаемъ, че вие не само не трѣбва да отрицате, че трѣбва да се даде такава амнистия, а вие трѣбва да бждете инициаторитъ да се даде тая амнистия. Недейте чака вие отъ опозицията да натискаме и да искаме да се прокара тя. Дайте примѣръ вие, за да видимъ, че давате сигналъ за омиротворение, за примирение, вие, които носите по-голѣма отговорностъ за тия събития отъ опозицията.

Н. Кемилевъ (д. сг): Следъ като ме смазаха въ Св. Недѣля, едва оздравѣлъ, отъ тая трибуна прѣвъ се провикнахъ: милостъ, всеопрощение, забвение за виновнитъ. Но трѣбваше да минатъ само две недѣли, за да получа отъ задграничното представителство писмо, че съмъ осъденъ на смъртъ.

Г. Марковъ (з. в): Страната има всичкитъ законни срдства, за да се справи съ всѣки, който наруши спокойствието ѝ. Отъ единъ изолиранъ случай, който не зная вѣренъ ли е или не е вѣренъ, вие не можете да чертаете една обща политика, г. Кемилевъ. Ако я чертаете, вие сте на погрѣшенъ пѣтъ. Отъ случая съ Васъ, да вадите общо заключение и да преценявате въпроса за амнистията е погрѣшно.

Н. Кемилевъ (д. сг): Тѣзи, които сж амнистирани, днесъ образуватъ разбойнически банди.

Г. Марковъ (з. в): Нѣщо повече, азъ смѣтамъ, че вие трѣбва да отмѣните вече и закона за защита на държавата.

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Г. Марковъ (з. в): Ето нашитъ съображения.

П. Палиевъ (д. сг): Какво Ви прѣчи този законъ?

Г. Марковъ (з. в): Азъ ще Ви кажа, г. Палиевъ. Вие сте юристъ, вие знаете, че законътъ за защита на държавата е единъ изключителенъ законъ; той се създаде въ едно изключително време.

П. Палиевъ (д. сг): Сресу изключителни хора.

Г. Марковъ (з. в): Мина това изключително време. Вие нѣколко пѣти подчертахте това. Вие подчертавате и въ тронното слово, че въ страната владѣе миръ и редъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Защото размирнитъ елементи сж въ затворитъ.

Г. Марковъ (з. в): Азъ смѣтамъ, че ако продължите по-нататкъ да търпите закона за защита на държавата, преди всичко ще пострада политиката, която вие водите, защото по-нататкъ законътъ може да се изроди, въ смисълъ да се преследватъ при даденъ случай политически противници.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма.

Г. Марковъ (з. в): Вие знаете, че въ закона има едно повеление, което дава възможностъ за предварителенъ арестъ, и по подозрение, по полицейско дознание може да бжде пѣхнатъ въ затвора единъ политически противникъ. Азъ смѣтамъ, че за доброто и спокойствието на тази страна, което желаемъ всички, преди всичко вие имате интересъ да премахнете всички изключителни мѣрки, всички изключителни закони, които се създадоха по случай изключителнитъ събития.

П. Палиевъ (д. сг): Достатъчно е законътъ за защита на държавата да нѣма клиенти; щомъ нѣма клиенти, нѣма да се прилага.

Г. Марковъ (з. в): Ако премахнете тоя законъ, вашитѣ рѣше сѣвсемъ не се свързватъ, защото има наказателенъ законъ толкова строгъ, че може всѣкиго да постави на мѣстото.

Г. г. народни представители! Азъ имамъ за целъ да разгледамъ още и въпроса за кризата въ нашата страна, но предъ видъ на напредналото време, накратко ще го засегна.

Нѣрой отъ сговориститѣ: Говорете за вашата криза.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Всички оратори отъ трибуната признаха, че дълбокитѣ причини на кризата сѣ последици отъ войнитѣ и отъ изключителнитѣ времена, които преживява страната ни. Всички, обаче, единодушно признаха, че въ България, кама страна на земеделското производство, когато ще искаме премахването на кризата, ще трѣбва преди всичко да издигнемъ земеделското производство. Това е вѣрно. Следователно, усилията на всѣка власт, на всѣко правителство трѣбва да бждатъ насочени нататъкъ — да се повдигне, да се модернизира, да се направи възможното, щото земеделското производство да се увеличи въ нашата страна, като се спести и частъ отъ труда, който се влага въ него.

Г. г. народни представители! Ние смѣтаме, че земеделското стопанство у насъ е оставено много на заденъ планъ; у насъ липсватъ модернитѣ срдѣства, съ които се обработва другата земята; ние не си служимъ съ ония методи на обработване на почвата, съ каквито си служатъ напредналитѣ държави. Единъ въпросъ, обаче, има по наша преценка, който никога не е спиралъ сериозно вниманието на управлението въ нашата страна, именно раздроблението на земята. Въ нашата страна ние не можемъ да постигнемъ модернизиране на земеделското стопанство догогава, докогато земята на земеделеца е тѣй разпрѣснатата, тѣй разпарцелирана, тѣй раздробена, както еднесъ. Раздробеността на земята въ България е преди всичко основната причина, за да не можемъ да направимъ нововъведения дѣ земеделското стопанство, отъ които можемъ да очакваме по-добри резултати. Отъ една статистика, съ която разполагамъ, се вижда, че производството на зърненитѣ храни въ България, сравнително съ онова на по-напредналитѣ културни страни, е много назадъ. Тая статистика се отнася за редъ години — отъ 1897 г. до 1926 г. Отъ тая статистика се вижда, че декаръ земя въ България дава зърнени храни, като се започне отъ 93, 114, 80, 112 и т. н. килограми и се стигне до 160 кгр. максимумъ, или срдѣно около 100 кгр. на декаръ, когато въ другитѣ страни съ по-гольма култура, където земята се обработва порационално, по-модерно, производството на зърнени храни на декаръ е много по-гольмо: Въ Дания по официалнитѣ данни е 280 кгр. на декаръ; въ Англия — 230; въ Германия — 200; въ Франция — 150. Както виждате, въ областта на земеделското производство на страната има да се прави твърде много, за да се постигнатъ ония резултати, които сѣ постигнати въ по-културнитѣ страни.

За да може да се достигне до едно по-гольмо земеделско производство, преди всичко, трѣбва да издигнемъ кооперациитѣ, които да допринесатъ за модернизирането на земеделското производство. Още въ време на нашето управление ние сме действували въ това направление. Политиката спрямо кооперациитѣ, която се усвои отъ 9 юний насамъ, въпрѣки заявленята, които се правятъ тукъ, дава единъ обратенъ резултатъ, който не може да се отрече. Нашитѣ селски кооперации сѣ въ едно плачевно положение и не могатъ да удовлетворяватъ нуждитѣ на селскитѣ стопанства. Ние виждаме, че държавнитѣ и обществени спестявания и капитали не достигатъ направо въ рѣцетѣ на селскитѣ производители.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Стига тази лѣжа.

Г. Марковъ (з. в): Това е истина, г. министре.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какви държавни спестявания, когато държавата дължи 4 милиарда и нѣщо на Народната банка? Ето една просташка демагогия, която трѣбва да се осъди отъ всички и да не се следва. Оставете дрънканията, посочете отъ де да се взематъ срдѣства.

Г. Марковъ (з. в): Г. министре! Азъ Ви заявявамъ, че Земеделската банка въ нашата страна не може да изпълни своята роля — да улесни съ кредитъ земеделскитѣ стопанства. Азъ ще Ви кажа конкретни случаи, за да видите какъ самата Земеделска банка прѣчи въ кредитирането на кооперациитѣ. Политиката, която трѣбва да следва Министерството на земеделието и респективно Земеделската банка, трѣбва да бжде такава, че да цели стабилизирането и издигането на българскитѣ кооперации. Азъ имамъ нарѣка едно изложение на македонскитѣ тютюневи кооперации. Доколко това изложение е вѣрно, доколко почива на истината, не знамъ, въ всѣки случай отъ прочитането му азъ оставамъ съ впечатление, че Земеделската банка по кредитирането на македонскитѣ тютюневи кооперации е била пристрастна и просто га е поставила въ следното положение: или да подпишатъ единъ предварително сключенъ тежъкъ договоръ, или нѣма да имъ дава нуждния кредитъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Какъвъ договоръ?

Г. Марковъ (з. в): Договоръ за кредитиране на тютюневитѣ кооперации. Азъ бихъ искалъ, щото кооперациитѣ, които повдигатъ благосъстоянието на населението, да бждатъ предметъ на внимание на всѣко правителство, което и да било то.

Милю Милевъ (д. сг): Три години управлявахте, какво вие направихте?

Г. Марковъ (з. в): Много нѣщо направихме и мога да ви го кажа.

Милю Милевъ (д. сг): Земеделската банка я направихте партийна каса.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Излишно е да го прекрѣсвате.

Милю Милевъ (д. сг): Г. Радоловъ! Вие имахте една синдикална централа, на какво я обрѣнахте?

А. Радоловъ (з. в): Тя бѣше въ цвѣтуше положение, обаче 4-годишниятъ тормозъ я докара до днешното положение.

Милю Милевъ (д. сг): Съ вашитѣ кражби и гешефти.

А. Радоловъ (з. в): Ще има време да говоримъ по този въпросъ. Ще си кажемъ думата.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Ще се спра на външната политика, която се води отъ днешното българско правителство. Вѣрно е, че по външната политика, правителството е, което може да говори, защото то е, което знае положението на всички въпроси, свързани съ външната политика. Правителството има най-много информации за външното положение на страната и за всѣки единъ въпросъ, свързанъ съ външната политика. Азъ заявявамъ, че Земеделскиятъ съюзъ е следвалъ и ще подкрепва всѣка една външна политика на миръ и на разбирателство съ съседнитѣ и по-далечни държави. Ние, хората на Земеделския съюзъ, смѣтаме, че по всички национални въпроси, по всички държавни въпроси, които има да разрешаваме, ще трѣбва да диримъ разрешението имъ само по пътя на едно мирно, на едно непосредствено разбирателство съ съответната държава. Ние сме противници на всѣка политика, която може да изправи българския народъ предъ война; ние сме противници на една политика на тайни договори, съ която и да е държава, защото всѣки единъ таенъ договоръ предполага, че става за смѣтка на друга държава. Като подчертавамъ тия разбирания, които Земеделскиятъ съюзъ има по външната политика, заявявамъ, че ние нѣма да прѣчимъ на никое правителство, което води една външна политика на миръ и че то ще намѣри пълната подкрепа на Земеделския съюзъ.

Въ тронното слово не се казва нищо по въпроса за малцинствата. Не сме ние, които ще искаме непроемно за този въпросъ да фигурира текстъ въ тронното слово. Ние сме онѣзи, които можемъ да научимъ на правителството, че то има единъ дългъ при изпълнението на договора за миръ, тѣй като въ договора за миръ има задължения и за победителитѣ, а не само за победенитѣ. Кол-

кото се касае до правата на малцинствата, които сж признати въ договора за миръ, ние искаме българското правителство при всъки единъ отдѣленъ случай да изиска даването на тия права.

Прави ми впечатление положението на нашитъ сънародници въ Добруджа. Не знамъ правителството какво е направило по този въпросъ. Една разлика се забелязва между положението на нашитъ сънародници, които живѣятъ въ Ромъния и положението на унгарскитъ малцинства въ Ромъния. Докато унгарцитъ извоюваха едно по-големо внимание за своитъ сънародници, нашитъ сънародници въ Добруджа още се намиратъ подъ единъ неоправданъ тормозъ отъ страна на законитъ и на самата власт на ромънската държава. Смѣтамъ, че правителството може при всъки отдѣленъ случай, когато това му се отдаде, въ рамкитъ на договора за миръ, да иска да се зачетатъ правата на нашитъ малцинства. Сжщото е и за ония малцинства, които се намиратъ въ границитъ на други държави. Успѣхъ, какъвто може да регистрира това правителство и кесто и да било въ туй направление, е добре дошълъ и за него ние ще му ржкоплѣскаме.

Следва, както се изказаха всички други оратори, да кажа мнението на нашата група по въпроса за репарациитъ. И ние, хората на Земледѣлския съюзъ, нѣма да искаме отъ правителството повече отъ онова, което може да се направи. Въпросътъ за репарациитъ е единъ въпросъ, който тревожи мира въ Европа. Репарациитъ може би ще бждатъ най-последъ винаги причина на размирие въ победенитъ страни, защото тѣ създаватъ бедствия. Стъ една поврхностна равностѣтка, която направихъ за онова, което плащаме за репарации, виждамъ, че българскитъ народъ плаща за репарации почти толкова, колкото за всичкитъ обикновени нужди на държавата, на общинитъ и на окръжитъ. А като направимъ смѣтка, че репарации ще се плащатъ, съ едно увеличание за всѣка последующа година, ще дойдемъ до едно положение чисто и просто да не можемъ да понасяме тѣзи репарации. Върху този въпросъ азъ спирамъ вниманието на правителството, и ако то, подъ каквато и да е форма, която се включва въ рамкитъ на мирнитъ договори, направи постъпки въ това отношение, то ще намѣри подкрепата на цѣлия български народъ, за да извоюваме едно премахване на репарациитъ. И ние сме съ разбираяния на онѣзи, които смѣтатъ, че репарациитъ трѣбва да бждатъ премахнати, защото тѣ създаватъ само елементъ на размирие, на обедняване на народа, а то значи болшевизъмъ; създаването пъкъ на благоденствене значи отбѣгване на болшевизма, отбѣгване на всѣкаква война. И отъ гледището на спокойствието на нашата страна, както и на всички страни, които сж подписани стъ репарации, отъ гледище на общото спокойствие на Европа смѣтамъ, че победителитъ трѣбва да намѣрятъ куражъ въ себе си и да премахнатъ тия репарации. Стига народитъ, задължени по репарациитъ, сж изнемогвали и сж изоставили собственитъ си неотложни нужди, за да плащатъ репарации. За онова, което ще направи правителството въ това направление, то ще има нашата подкрепа.

Г. г. народни представители! Свършвамъ. Въ основата на всичкитъ успѣхи въ областта на външната политика, въ областта на вътрешна политика, въ областта на стопанство, култура и прогресъ, стои спокойствието на страната. Нѣма ли спокойствие въ една страна, нѣма никакъвъ прогресъ. Всички народи — вземете историята и ще видите — които сж се намирали въ междуособни войни, сж изостанали назадъ въ културно отношение. За да има прочее прогресъ въ нашата страна, която иначе има толкова благоприятни климатически и други условия, и за да може тя по пътя на науката да отива напредъ, ней е нужно преди всичко спокойствие. Земледѣлскитъ съюзъ, дотолкова, доколкото може да представлява българския народъ, е съ искрението желание чакъ по-скоро да се дойде до туй спокойствие. Ние, които можемъ да заявимъ, че сме отъ най-пострадалитъ отъ събитията граждани въ тая страна, ние сме готови да спуснемъ було на миналото и да гледаме напредъ. Нека забравимъ печалното минало, нека то ни служи само за поука, за да не го постаряме, а да следваме пътя на спокойствието, за да стигне къмъ напредъкъ и къмъ прогресъ на нашата държава. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ — крило „Врабча“) Азъ ви заявявамъ — и нека ни разбератъ въ туй отношение всички онѣзи, които живѣятъ съ подозрения къмъ Земледѣлския съюзъ — че когато говоримъ това, ние сме искрени.

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Г. Марковъ (з. в): Колкото и да викате „а-а“, вие се опровергавате отъ действителността, защото ние сме, които имаме най-голема нужда отъ спокойствие, ние сме, които страдаме най-много отъ безредията. И ние, заради туй, че имаме нужда отъ това спокойствие, заради туй, че ние сме, които най-вече страдаме отъ безредията и междуособнитъ войни, ние ще дадемъ съдействието си всѣкога, когато видимъ да се взематъ искрено и добросъвестно реформи, мѣрки за спокойствието на страната и да се направлява вътрешната политика къмъ омиротворение. На тази база вие ще намѣрите подкрепата на Земледѣлския съюзъ въ пълната му широчина. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ — в.)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Марковъ! За моментъ, да се изясните. При тѣзи Ваши декларации, азъ бихъ желалъ да чуя, да чуе и Парламентътъ, а чрезъ него и цѣлиятъ български народъ, каква спѣнка българскитъ селянинъ срѣща, въ какво се чувствува той стѣсненъ отъ закона за защита на държавата?

Г. Марковъ (з. в): Г. министъръ-председателю! Азъ ще моля почитаемото болшинство да ми даде възможность да се изкажа, за да чуете мнението на Земледѣлския съюзъ по въпроса за премахването на закона за защита на държавата.

Председателствуващъ А. Христовъ: Имате думата, говорете.

Г. Марковъ (з. в): Ние не сме повдигали въпросъ за премахването на закона за защита на държавата и до днешенъ день, ние не го повдигнахме и въ нашия конгресъ. Нали е фактъ това?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да.

Г. Марковъ (з. в): Ние не го повдигаме тукъ сега отъ демагогия. Ние го повдигаме затуй, защото искаме да се даде най-последъ доказателство, че пуцаме було върху миналото и че искаме да забравимъ всички ония печални събития, които станаха.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Законътъ за защита на държавата не бърка на оня, който е за реда и законността въ държавата.

Г. Марковъ (з. в): Той бърка на ония, които днесъ лежатъ въ затворитъ, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А!

Г. Марковъ (з. в): . . . и на ония, които се намиратъ подъ заплахата, че могатъ да попаднатъ подъ неговитъ удари. Не сте Вие, г. министъръ-председателю, който да не знаете нашитъ политически нрави, какъ тѣ при всъки случай се израждатъ и отразяватъ на нашия политически животъ. Азъ не говорихъ за произволитъ по време на изборитъ, защото имамъ декларацията на г. министъръ-председателя, че нѣма да има амнистия за престѣпленията по изборитъ. Но, ако бѣхъ ви съобщилъ сведенията, които имамъ, вие сами щѣхте да повѣрвате, че действително още има едно желание да се държи Земледѣлскитъ съюзъ подъ единъ изключителенъ режимъ въ тази страна.

Ето защо азъ смѣтамъ, че ако желяемъ искрено и добросъвестно спокойствието на тази страна, ако сме искрени въ тази декларация, че искаме да туримъ було на миналото, ние ще трѣбва да туримъ напълно това було като премахнемъ и закона за защита на държавата. Това е моятъ отговоръ. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ — крило „Врабча“, социалдемократитъ, занаятчитъ и работническитъ представители)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Въ вчерашното заседание ние решихме да имаме заседание и въ понеделникъ. Нека то да бжде въ 15 ч. съ сщия дневенъ редъ. Сега да вдигнемъ заседанието.

Д. Кьорчевъ (нап. л): Нека да бжде въ вторникъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Решено е вече.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ предложения отъ г. министър-председателя дневенъ редъ за заседанието въ понеделникъ въ 15 ч., като се прибави и първо четене на законопроекта за довършване на започнатитъ държавни сгради, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. и 35 м.)

Председател: АЛ. П. ЦАНКОВЪ

Подпредседател: А. ХРИСТОВЪ

Секретаръ: И. МАРУЛЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитъ представители: Петъръ Тодоровъ, Добри Даневъ, Тодоръ Г. Влайковъ, Петко Петковъ, Коста Николовъ, Георги Енчевъ, Петъръ Панайотовъ, Желю Тончевъ, Мехмедали Герай, Мехмедъ Салиевъ, Трифонъ Ерменковъ, Димитъръ Мангъровъ, Рангелъ Барбанакъ, Андонъ Ченгелиевъ, Николай Савовъ, Вълчо Даскаловъ и Стефанъ Стефановъ	125	дирекция на желѣзницитъ и пристанищата (Съобщение)	125
Законопроектъ за даване премии на държавнитъ служители отъ строителния отдѣлъ при Главната		Предложение:	
		1. За одобрение X-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 2 май 1927 г., протоколъ № 27 — за отдаване поправката на 900 повредени вагони на фабриката „Здравина“ въ Дръново и др. (Съобщение)	125
		2. Проектъ за отговоръ на тронното слово (Продължение разискванията)	125
		Дневенъ редъ за следующето заседание	145